

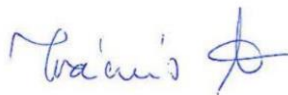
NYILATKOZAT

Déberling Luca (Neptun azonosítója: FP9W8L) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2024. 11. 05.

Dr. Iváncsics Vera
belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Déberling Luca
A Hallgató Neptun kódja: FP9W8L
A dolgozat címe: Nyakas-hegyi borút tervezése a Nyakashegyi-borút Egyesület részére
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Budapest, 2024. 11. 12

Déberling Luca

Hallgató aláírása

SZAKDOLGOZAT

Déberling Luca

2024

MAGYAR AGRÁR- ÉS
ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

NYAKAS-HEGYI BORÚT TERVEZÉSE A NYAKAS-HEGYI BORÚT EGYESÜLET RÉSZÉRE

Belső konzulens: Dr. Iváncsics Vera

beosztása: egyetemi adjunktus

Tanszék: Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Tanszékvezető: Dr. Valánszki István

Készítette: Déberling Luca

Készítési hely: Budapest

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék	2
Táblázatjegyzék.....	2
Bevezetés.....	3
1. Vizsgálati terület bemutatása.....	4
1.1. Nyakas-hegy természeti adottságok	5
1.2. Területhasználat	6
1.3. Turisztikai látványosságok, túraútvonalak és pincesorok.....	7
2. Irodalmi áttekintés.....	14
2.1. Magyarországi borkultúra.....	14
2.2. Borturizmus	15
2.2.1. Borutak.....	16
2.2.2. Magyarországi borutak	17
2.2.3. A Nyakas-hegy borkultúrája	19
2.3. Nyakas-hegyi Borút Egyesület	20
2.3.1. Egyesületi alapító tagok.....	20
3. Vizsgálati módszer	22
3.1. Pincesorok értékelése	22
3.2. Nyakas-hegy táji értékei és látványosságainak vizsgálati módszere.....	24
3.3. Mélyinterjú a gazdákkal	26
3.4. Kérdőíven keresztüli közvélemény kutatás	26
4. Vizsgálat eredménye	27
4.1. Látványosságok és értékek vizsgálati eredménye	27
4.2. Pincesorok vizsgálati eredménye.....	29
4.3. Mélyinterjú összefoglalása	31
4.4. Kérdőív elemzés	37
4.5. Ötlettár a Nyakas-hegyi borkultúra fejlesztéséhez és borút kialakításához.....	42
5. Borút tervezése a Nyakas-hegyre	45
6. Összefoglalás.....	49
Felhasznált irodalmak	50
Mellékletek.....	53

Ábrajegyzék

1. ábra: Lehatárolás (forrás: saját szerkesztés).....	4
2. ábra: Területhasználat (forrás: saját szerkesztés, alaptérkép: Google satellite)	6
3. ábra: Szőlőterületek alakulása (forrás: saját szerkesztés, alaptérkép: Google satellite)	6
4. ábra: Látványosságok, túraútvonalak és pincesorok (forrás: saját szerkesztés).....	13
5. ábra: Magyarországi borvidékek (forrás: INT-14)	15
6. ábra: Villány-Siklói borút (forrás: INT05).....	18
7. ábra: Nyakas-hegyi Borút Egyesület alapító tagjainak a pincéje (forrás: saját szerkesztés) 22	
8. ábra: Népszerű helyek a kérdőív és az interjú alapján (forrás: saját szerkesztés, alaptérkép: OSM)	28
9. ábra: Interjú szófelhője (forrás: saját szerkesztés)	32
10. ábra: Az interjú alapján készített grafikon a pincesorok bemutatathatóságáról (forrás: saját szerkesztés).....	32
11. ábra: 1-es és a 6-os kérdés kereszttáblázata (forrás: saját szerkesztés)	37
12. ábra 3. és 4. kérdés kereszttáblázata (forrás: saját szerkesztés)	38
13. ábra: szófelhő az 5. kérdésből (forrás: saját szerkesztés).....	38
14. ábra. 3. és a 8. kérdés keresztdiagrammja (forrás: saját szerkesztés).....	39
15. ábra. 1. és a 13. kérdés keresztdiagrammja (forrás: saját szerkesztés).....	41
16. ábra. 3. és a 13. kérdés keresztdiagrammja (forrás: saját szerkesztés).....	41
17. ábra: 3. és a 16. kérdés keresztdiagrammja (forrás: saját szerkesztés)	42
18. ábra: Tematikus útvonalak (forrás: saját szerkesztés)	45
19. ábra: Nyakastető útvonal hosszmetsete (forrás: saját szerkesztés).....	46
20. ábra: Szőlőligetes útvonal hosszmetsete (forrás: saját szerkesztés)	46
21. ábra: Zsámbék településkör hosszmetsete (forrás: saját szerkesztés)	47
22. ábra: Töki településkör hosszmetsete (forrás: saját szerkesztés).....	47
23. ábra: Perbáli településkör hosszmetsete (forrás: saját szerkesztés).....	48
24. ábra: Összegző térkép (forrás: saját szerkesztés)	48

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Látványosságok értékelése (forrás: saját szerkesztés).....	27
2. táblázat: Zsámbéki pincesorok értékelése (forrás: saját szerkesztés).....	29
3. táblázat: Töki pincesorok értékelése (forrás: saját szerkesztés).....	30
4. táblázat: Perbáli pincesorok értékelése (forrás: saját szerkesztés)	30

Bevezetés

A Nyakas-hegyi Borút egyesület 2022-ben jött létre azért, hogy a borászok egymást támogatva fellendítsék a helyi borturizmust. Az ő munkájukat szeretném segíteni egy olyan borút kijelölésével, amit biciklivel vagy gyalog egy nap alatt be lehet járni az egyesületben lévő összes gazda pincéjét. Egy kitáblázott borút, ami végig menne Zsámbékon, Tökön és Perbálon érintve a borászok pincéit, egy új szint vinne a környék borkultúrájába és az emberek jobban megismernék a helyi borászok munkásságát.

Célom bemutatni a három település természeti és területi adottságait és a jelenlegi tájhasználatukat. Majd a történeti térképekből megfigyelni, hogy hogyan alakultak a szőlőterületek az első katonai felméréstől napjainkig. Fontosnak találom kifejezni a borutak történetét, keletkezését, céljait és típusait. Emellett keresni Magyarországi példákat a különböző borutakra. Továbbá ismertetem a települések látványosságaiból, értékeiből párat, jelenlegi borkultúráját, pincesorait és borral kapcsolatos rendezvényeit. A környékről további jó példákat gyűjteni, amiket akár ezen a területen is meg lehetne valósítani. Ezt követően bemutatom a Nyakas-hegyi Borút Egyesületet, hogy miért jött létre, mi a célja és a borászokat, akik alkotják. Valamint a borászokkal készítettem egy mélyinterjút, amiben röviden bemutatom munkásságukat és történetüket, hogy miért kezdtek el borászkodni. Emellett megkérdeztem, hogy szerintük hogyan lehetne fejleszteni az egyesületet, a helyi borkultúrát és a javaslataikból egy ötlettárat készítettem. Ezek mellett egy kérdőívet készítettem, amiben megkérdezem az embereket, hogy szerintük lenne-e igény a borútra és a borturizmus fejlesztésére. Ezt a kérdőívet pedig beküldtem a környező települések facebook csoportjaiba. Végül pedig a terület adottságainak megfelelően a túraútvonalak és az utca hálózat segítségével létrehoztam egy összefüggő borutat. A témával kapcsolatban, az alábbi kutatói kérdéseket fogalmaztam meg:

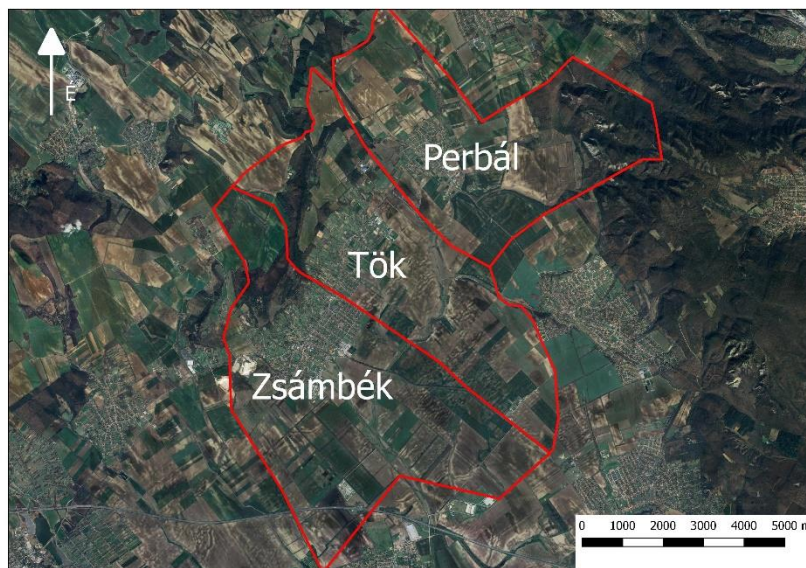
- Milyen területi adottságokkal rendelkezik a Zsámbék és környéke?
- Mi az a borút?
- Hogyan alakult a Nyakas-hegy szőlőterületei a történelem során?
- Miért kezdtek el az egyesületi tagok borászkodással foglalkozni?
- Hogyan tervezik a borászok fejleszteni az egyesületet és borkultúrát?
- Milyen igények merülnek fel a borászok és a részéről a borúttal kapcsolatban?
- Milyen eszközökkel fejleszthető a borkultúra a területen?
- Hol és milyen formában lehet megvalósítani a borutat a területen?

Tájépítésként egy borút létrehozásánál fontosnak tartom, hogy nem csak magukat a pincesorokat, hanem minél több egyedi tájértéket és látványosságot mutassak be, hogy megismerjék az emberek a Nyakas-hegy településeinek táji identitását. Ennek megfelelően igyekeztem a borutat és a tematikus utakat úgy elhelyezni, hogy mind a természeti, mind a hagyományos gazdálkodás fontos helyszíneit, mind a települések kultúrtörténeti értékeit egyaránt ismertessem és bemutassam. A borút által szeretném felhívni a figyelmet arra milyen értékesek a Nyakas oldalában található szőlő- és gyümölcsösültetvények. Présházak megóvását szeretném szorgalmazni.

1. Vizsgálati terület bemutatása

Az általam lehatárolt terület a Pest vármegyében található, Budapest agglomerációjában a fővárostól 30 km-re. A Zsámbéki medence kistájába tartozik. A Nyakas hegy délkeleti oldalán található Zsámbék, Tök és Perbál településeken ível át. A három település teljes területe 84,04 km² (1. ábra).

Azért választottam, ezt a mintaterületet, mert Nyakashegyi Borút Egyesület minden tagjának a pincéje beletartozik a lehatárolása, valamint azért terjesztettem ki a lehatárolást a három település közigazgatási határáig, mert így a lehatárolásba beletartozik, az összes pincesor, műemlék, egyedi tájérték és természetvédelmi terület, amit számításba vehetek a lehetséges borút nyomvonalának megtervezése során.

1. ábra: Lehatárolás (forrás: saját szerkesztés)

A Nyakas-hegy és környéke az Árpád-kortól lakott volt, ezt több régészeti lelet is bizonyítja. A Nyakas-hegy lejtőjén több településmaradványt is találtak. 1543-ban a Törökök elfoglalták a területet. Ez idő alatt a terület népessége jelentősen lecsökkent. Buda vissza foglалása és a törökök kiűzése után elkezdtek újjáéledni a települések, viszont ez lendületes növekedés nem tartott sokáig, mert 1703-ban kirobbant kuruc harcok. A lakosság nagy része a háború alatt elmenekült. Mindezek mellett évente tombolt a pestis járvány. A lakosság drasztikus

lecsökkenése miatt és a gazdaság fellendítése érdekében 1713-tól 1740-ig érkeztek Frank és Sváb telepesek. Zsámbék és Perbál így lett Sváb település, Tökön pedig megmaradt a magyar lakosság (BALÁZS, UHRINYINÉ, 2021).

1.1. Nyakas-hegy természeti adottságok

Domborzatát tekintve a Nyakas-hegy dél- dél-kelet lejtésű dombos terület. A terület észak-nyugati oldalán található egy nagyobb gyepes sík terület itt található a Rakétabázis és egyben ez a terület legmagasabban fekvő pontja, ami 315 méterrel található a tengerszint felett.

Főbb talaj alkotója a lösz. A terület legnagyobb részét ez borítja, de emellett mészköves foltok is találhatók. Néhol mészkőhomok és aleruit is fellelhető. A terület különlegessége, hogy végig fut rajta a szarmata vonulat, ami a Pannon tengerből maradt réteges szerkezetű üledékes mészkő. A Nyakas hegy tetején helyenként a kövekben megtalálható a Pannon tenger élőlényeinek maradványai.

Vízrajzát tekintve a patakok nagy része lehatároláson kívül esik a Békás patak is a mi Zsámbék egyik legnagyobb jelentőségű patakja. A területen két patak folyik keresztül a perbáli Szamárhegyi-patak és a Töki forrásból eredő Töki-patak. Ennek a forrásnak az a különlegessége, hogy a település eköré épült. A forrás bővizűnek tekinthető mivel percenként 5 liter víz folyik ki belőle (INT-01).

A lehatárolás éghajlata mérsékelt meleg és mérsékelt száraz. Az évi átlag hőmérséklet 13-9 °C közé tehető. Az éves csapadék átlaga 550 mm körül van, de a terület észak-keleti részén megközelíti az évi 600 mm-t. A térség leggyakoribb széliránya a nyugati és az észak-nyugati, az átlag szélesség 3 m/s köré tehető (DÖVÉNYI, 2010)

Az év során elég kevés olyan terület van, ahol megmaradta a természetes vegetáció. A Nyakas tetején védett pannon sziklagyep található. Jellemző növényfajai a törpe nőszirm (*Iris pumila*), a naprózsa (*Fumana procumbens*), a nagy pacsirtafű (*Polygala major*), a kunkorgó árvalányhaj (*Stipa capillata*), a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), a fürtös homokliliom (*Anthericum liliago*), a tarka nádtippa (*Calamagrostis varia*), valamint a hegyi árvalányhaj (*Stipa joannis*). A cserje állomány főbb alkotó elemei a közönséges boróka (*Juniperus communis*), a sárga cserszömörce (*Cotinus coggygia*) és a húsos som (*Cornus mas*). Ezek mellett a Nyakas-tetőn elterjed a fekete fenyő (*Pinus nigra*), és a bálványfa (*Alianthus altissima*), amik kiszorítják az őshonos vegetációt. A Nyakas állatvilágában több lepke faj található, de különféle pókfajok is

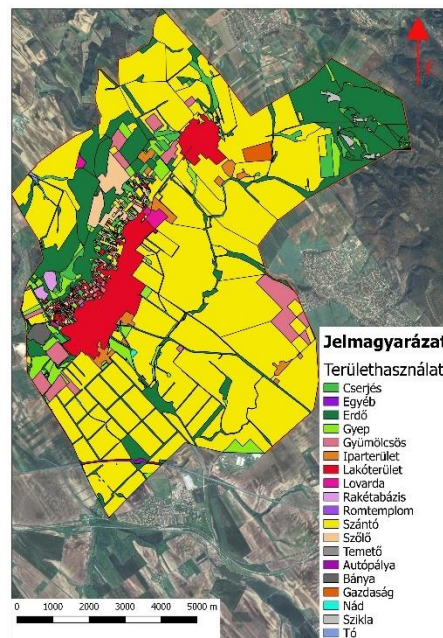
fellelhetőek. Gerincesek közül kistestű emlősök élnek, de őzt és borzot is láttak már, valamint fülesbaglyot is (INT-02).

1.2. Területhasználat

A területhasználatot nem vizsgálom külön településenként. A területhasználatokat 19 kategóriába soroltam: cserjés, egyéb, erdő, gyeper, gyümölcsös, iparterület, lakóterület, lovarda, rakétabázis, romtemplom, szántó, szőlő, temető, autópálya, bányák, gazdaság, nád, szikla és tó.

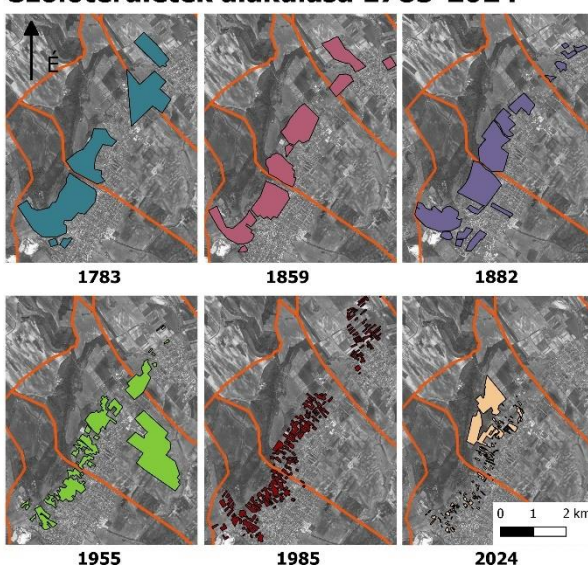
Az általam lehatárolt településeket javarészt szántóföldek alkotják (2. ábra). A területen jól megfigyelhető, hogy a Nyakas magasabban fekvő részein, az inkább gyeperes és az erdős területek, míg a lábánál fekvő területeken inkább a lakó funkció dominál. Ott helyezkednek el maguk a települések. Az átmeneti részeken pedig a zártkertek találhatóak, ahol javarészt szőlősök, gyümölcsösök, gyepek és szántóterületek találhatóak. Továbbá a Nyakas-hegy gerincén található a Rakéta bázis, ami területhasználati szempontból a legjobban eltér a többitől. Bár ez a katonai létesítmény egyre kevésbé tölti be eredeti funkcióját és inkább turisztikai szerepet játszik, még is nagy kiterjedése miatt külön kategóriába soroltam. Ehez hasonló a Romtemplom is ami Zsámbék legnagyobb látványossága, de kiterjedése miatt külön kategóriát kapott.

A településeken a történelem során, mindig jelentős volt a szőlő és a gyümölcstermesztés (3. ábra). Jól megfigyelhető, hogy az 1783-ban, az első katonai felmérés idején volt a legnagyobb a szőlőterületek nagysága (1. melléklet). Az évek során jól megfigyelhető hogyan csökkentek a szőlőterületek, és hogyan darabolódtak fel. 1985-ben valamelyest növekedtek a szőlőterületek, de

2. ábra: Területhasználat (forrás: saját szerkesztés, alaptérkép: Google satellite)

Szőlőterületek alakulása 1783-2024

3. ábra: Szőlőterületek alakulása (forrás: saját szerkesztés, alaptérkép: Google satellite)

aztán ismételten csökkenni kezdtek. Tök esete hasonló, mint Zsámbéké viszont napjainkban egy erőteljes növekedést lehet megfigyelni, a Nyakas pincészetnek hála, akiknek egy hatalmas szőlőterülete van a hegy oldalában. Perbál esetében is folyamatosan darabolódtak fel a szőlőterületek 1985 több helyen is műveltek szőlőt viszont napjainkban már teljesen eltűntek a szőlőterületek. A két legdrasztikusabb csökkenést, a két sváb településen figyelhető meg, Zsámbékon és Perbálon. A kitelepítés után kezdett el jelentős mértékben hanyatlani a szőlő és a gyümölcsstermesztés.

1.3. Turisztikai látványosságok, túraútvonalak és pincesorok

Turisztikai látványosságai

Anyácsai-tó: Az Anyácsai-tó Zsámbék, Tök és Szomor határán található. Ez a tó nem csak kiváló rekreációs hely, de még horgásztóként is funkcionál.

Anyácsapuszta: Anyácsapusztán volt található a Darányi kúria. Mára a birtokon egy lovarda üzemei. A kúria épületeit mára szinte teljesen elbontották, helyenként már csak az alap felfedezhető (INT-17).

Árpádkori híd: Tökön található az egykori, mára már kiszáradt Rossz-tónál a Békás patak felett található ez a két lyukú híd. A régészeti leletek bebizonyították, hogy itt haladt át, az egykori római út (INT-16).

Bálványprés: 2022-ben egy Zsámbéki család, az önkormányzatnak adományozta a régóta a családjuk tulajdonában lévő bálványprést. Az önkormányzat felújította, és a Zárdakert melletti parkban kiállította, ezzel emlékezve a régi szőlőkultúrára.

Göndör pince (fröccs pont): A Nyakas-hegyen egyedülálló, a becsületkasszás alapon működő fröccspont, ami a Piros szőlő tanösvény mellett található. Az idelátogatók hideg fröccsöt, és szörpöt tudnak inni. A fröccspont tavasztól ősziig üzemel.

Hullámerdő: A hullámerdő Zsámbék közigazgatási területén belül található feketefenyő erdőfolt. Különleges domborzata miatt kapta ezt az elnevezést, mert olyan mintha a talaj hullámozna.

Kálvária: Zsámbékon található a róla elnevezett Kálvária domb tetején. A domborműveket 1800-as években állították. Mára már körbeépítették lakóházzal az emlék helyet. A legutolsó felújítása 2022-ben történt, ahol kicserélték a stáció oszlopokban található képeket.

Kereszt: Zsámbék közigazgatási határán belül található a Nyakas-hegy tetején a Szent Norbert tanösvény végén. A kereszt egy kilátóponton lett elhelyezve, ahonnan be lehet látni az egész Zsámbéki-medencét.

Kettőskereszt: A kettős kereszt Zsámbék közigazgatási határán belül található, a másik kereszttől körülbelül 500 méterre. A kettőskereszt kőből készült, mivel az évek során többször döntötték ki fa elődjeit.

Kilátópontok: A kilátópont a fröccspont mellé helyeztem el, ahol csoda szép kilátás tárul az idelátogatók elé a Zsámbéki medencére és a Tökre.

Kőbánya: Tök közigazgatási területén belül található a Nyakas-hegyen ez a régi már használaton kívüli kőbánya. A 18. században már működött a kőbánya. Érdekessége, hogy a Debreceni egyetem és a Parlament építéséhez is innen bányászták a mészkövet (INT-18).

Lámpamúzeum: 1971-ben nyitott meg Európa első lámpamúzeumját Borus Ferenc. Rendkívül gazdag lámpa gyűjteményébe a római kori olajmécsesektől, az egykori hercegek gyertyatartóin át, a napjainkban használt lámpákig, mindent szemügyre lehet venni. A múzeum Zsámbékon található a Magyar utca 18-as szám alatt (INT-19).

Nyakas pincészet: A Nyakas pincészet Magyarország egyik legnagyobb pincészete, ami Tökön található a település szélén. A pincészetben lehetőség van vezetett látogatásra és borkóstolóra is egyaránt (INT-20).

Óriások lépcsője: Tök közigazgatási határán belül található a Nyakas-hegy tetején. Azért kapta ez a természeti képződmény az Óriások lépcsője nevet, mert a lejtőn a kiálló mészkő lemezek úgy néznek ki, mint a lépcsőfokok.

Rakétabázis: A Rakétabázis Zsámbékon található a Nyakas-hegy tetején. A régen hadászati célra használt bázist mára múzeumként használják. A Duna Menti Katonai Hagyományőrző Egyesület szervez úgynevezett Bázisnapokat, ahol bemutatókat tartanak és körbe vezetik a látogatókat a bázis területén.

Szent Norbert tanösvény: A tanösvény táblái a Nyakas-hegy védett élővilágára és természeti adottságaira kívánja felhíni a figyelmet. A tanösvény a Rácváros végéből indul és visz fel a Nyakas-hegy tetejére.

Szent Vendel kápolna romjai: A kápolnát Peter Kreis építette 1778 előtt. 1821-ben felújították az omladozó kápolnát. Viszont a háborúk utána a kápolna tetejét lelopták és onnantól kezdve

az enyészeté lett. Mára csak az alapja látható (INT-21). A kápolna helyileg Perbál település szélén található.

Töki múzeum: A Töki Helytörténeti Múzeum a település központban található a református templom mellett. Egy épületben a könyvtárral.

Töki rom: A templom Tök település határán fekszik, a róla elnevezett Rossztemplom-dűlőben. A templomról nem maradt fent írásos emlék. A templomról megállapítható, hogy egyhajós volt és félkör alakú oltár volt benne található. A templomot 2021-ben felújították (INT-16).

Töki templom: A templom Tök település központjában található meg. Ez a templom műemlék védelem alatt áll. A templomot többször is újjá építették mire a 18. században megkapta végleges formáját (INT-19).

Török kút: A török megszálláskor 1500-as években építették ezt a kutat a település egyik bővizű forrására, az akkor még várként funkcionáló jelenlegi nevén Zichy kastély mellé (INT-19).

Zárdakert: A Zárdakert Zsámbék történelmi városrészében található, egy romantikus hangulatú közkert, aminek a közepén van egy tó, aminek a vizét a török kút forrása tölt. A Zárdakert régen az apácák tanuló és imádkozó helye volt (INT-19).

Zsámbéki Keresztelő Szent János-templom: A templomot 1749 körül építették. A Magyar utca és a Petőfi Sándor utca sarkán. A templomot a papi tizedből és Zichy Miklós adományából építették (INT-19).

Zsámbéki romtemplom: A Romtemplom Zsámbéki medence legismertebb látványossága. 1200-as évek közepén építették a premontrei szerzetesek. 1763-ban egy földrengés következtében beomlott. Az egykori bazilikát azóta sem építették újjá.

Túra útvonalai

El Camino: Az El Camino magyar szakasza az úgynevezett Szent Jakab út. A Szent Jakab út sem egy hétköznapi turista útvonal, hanem egy zarándokút. A Mária úthoz hasonlóan Mány felől érkezik be a településre. A Kálváriát megkerülve halad végig a Bicskei úton, majd egyenesen tovább a Keresztelő Szent János templomig. Innen tovább halad a Petőfi Sándor utcáig, ahonnan lekanyarodva a Terv majd a Józsefváros utcán halad tovább. Ezt követően egyenesen halad tovább a kis utcákon Tökig, ahol a Petőfi Sándor utca folytatásaként szolgál földúton halad tovább Páty irányába. Pátyfelé haladva keresztül megy az Árpád-kori hídon, majd

egyenesen tovább halad Pátyra. A településeken 12,56 kilométer hosszú szakaszon halad végig. Az El Camino jele a kék alapon sárga kagyló.

Kék mtb: A kék mtb egy országos terepbicikli útvonal. Az általam vizsgált területre Nagykovácsi felől érkezik és a Meszes hegy mellett elhaladva Tinnyére megy az erdőn keresztül. A lehatároláson belül csak Perbált érinti, 5,57 kilométeres szakaszon megy végig. Az útvonal jele a fehér alapon kék bicikli.

Mária út: A Mária út nem csupán egy túra útvonal, hanem egy zarándokút, ami bemutatja a Máriának szentelt helyeket. Több kápolnát és forrást is bemutat ez az útvonal. A lehatárolásomra Mátyás felől a bányánál érkezik be Zsámbékra. Végig megy a településen Tök irányába érintve a nagyobb katolikus nevezetességeket, mint például a Pestis kápolna, a Zárdakert és a Romtemplom. A Petőfi utcán végig haladva folytatódik az út Tökön. Tökön az Ady Endre utcára rákanyarodva ki megy egészen a Töki romig. A romtól a Békáspatakon át, a Budajenői patak mentén haladva hagyja el Tök közigazgatási határát Budajenőnél. A két településen 11,12 kilométeren halad végig az út. A Mária út jelzése a lila M.

Piros szőlő tanösvény: A Piros szőlős tanösvény Tökön található. Ez a Tanösvény egy kör tanösvény, ami a töki református templomtól indul elmegy a Kör pincesor mellett majd tovább haladva keresztül megy az Aligvárom pincesoron, ahol felkanyarodik a hegyre és egészen a Szakács pincéig megy. Ezt követően elmegy a Göndör pince és a fröccspont mellett, majd a dűlőutakon keresztül elmegy a Somogyi Béla utcáig, amin keresztül haladva visszakanyarodik az út a templomhoz. Ez azt a célt szolgálja, hogy bemutassa a töki pincéket, prэшázakat és dűlőket. A kör körülbelül 4 kilométer hosszú és a jelölése fehér alapon piros szőlőfürt.

Sárga négyzet: A Sárga túraútvonal egy mellékága. Jelentése, hogy településhez, közlekedési eszközhöz vezet. Ez a szakasz a Szomori határtól indulva halad el Anyácsapuszta mellett és csatlakozik be a Sárga turistaútvonalba. Az általam felsorolt túraútvonalak közül ez a legrövidebb, mindössze 2,36 kilométer hosszan megy végig a területen. Jelölése a fehér alapon sárga négyzet.

Sárga túra útvonal: A felsorolt turista útvonalak közül a Sárga túraútvonal a leghosszabb útvonal, ami keresztül megy a településeken. Zsámbékon a Zárdakerttől kezdődik és a Mária úttal egy irányba halad a romtemplomig, ahol a temetőnél felkanyarodva az egykori Mátyás borozó mellett elhaladva halad tovább a Szent Orbán szoborig. A szobortól egyenesen haladva megy fel a Nyakas-hegyre, ahol elmegy a két kereszt mellett és keresztül megy a Hullámerdőn és elhalad a régi Töki kőbánya mellett. Végighalad a Nyakas-tetőn egészen Perbálig. Perbálon

Hunyadi János utcán érkezik be a településre. Végig megy a Hunyadi János utcán egészen a Fő útig, amivel párhuzamosan végig megy az egész településen. A településről kiérve elmegy a Szent Vendel Kápolna mellett, majd a szántóföldek mellett végighalad, majd a Budai hegyeken egésze Nagykovácsiig. A területen 17,70 kilométeres szakaszon megy végig. A turistaút jelzése a fehér alapon vízszintes sárga csík.

Tölgyfalevél tanösvény: Egy körtanösvény, ami Tökön található. A tanösvény célja, hogy bemutassa a Nyakas-hegy természeti adottságait. A Piros Szőlő tanösvényhez hasonlóan a templomtól indul, majd felkanyarodik a Völgy útra, amin egyenesen végig haladva felmegy a Nyakas-hegyre, ott megkerüli a Nyakas pincészet szőlő ültetvényét. Ezt követően Zsámbék és Tök határa mentén lefelé halad és a dűlőutakon keresztül a Somogyi Béla utcára és onnan vissza a templomhoz. A körtúra körülbelül 6,38 kilométer hosszú jelzése a fehér alapon zöld tölgyfalevél.

Zöld túra útvonal: Zsámbékra Herceghalom felől érkezik be a Zöld túra útvonal, ami a szántóföldek mentén észak felé haladva éri el a települést, ahol végigmegy a Vadász utcán, Majd a Gyurgyalag utcán halad tovább az El Camino útvonaláig. Ez az útvonal csak Zsámbékot érinti az általam vizsgált települések közül. A településen mindössze 5,02 kilométeres szakasza van. A turistaút jele a fehér alapon zöld vízszintes csík.

Pincesorai

A három településen az évek során folyamatosan tűntek el vagy alakultak át a pincesorok. Zsámbékon eredetileg 6 pincesor volt, de a 6-ból, csak 5 pincesorral foglalkozom, mivel a Petőfi Sándor utcai pincesor mára már egy-két pince kivételével teljesen eltűnt. A dolgozatom során azokat a pincesorokat vizsgáltam, amik a mi napig pincesoroként funkcionálnak vagy turisztikai értékkel rendelkeznek (3. ábra).

Akácfa utcai pincesor: Perbálon található az Akácfa utcában. A két megmaradt pincesor egyike. A harmadik katonai felmérésen látszódik, hogy a településtől kicsit távolabb egy kis utca található. Vélhetőleg akkor már megvolt a pincesor.

Aligvárom pincesor: Az Aligvárom pincesor Tök település határában található. Azért nevezik Aligváromnak, mivel a település legtávolabbi pincesora és az emberek „alig várták”, hogy kiérjenek. A pincesoron körülbelül 100-200 éves pincék is találhatóak (Járfás Zoltán, 2024. 08. 01, Zsámbék)

Deákúti pincesor: Perbálon található a Deák utcában. A település leghosszabb és legjobb állapotban lévő pincesora. A pincesor a település szélén található. A település egyetlen jó állapotban lévő pincesora. A harmadik katonai térképen kivehető, hogy a pincesor abban az időben már megvolt.

Józsefvárosi pincesor: Az 1700-as évek végén a pestis járványtól elhalálozott lakosság pótlására telepítettek be Svábokat és Frankokat a településre. A 3. betelepítési hullámba Frankok érkeztek a területre. Kaptak egy település részt és egy helyet, ahonnan agyagot termelhettek ki, amiből a későbbiek során építkezni tudtak. A Józsefvárosi gödör körülbelül 200-évig funkcionált bányaként a sok éves kitermelés során alakult át jelenlegi formájába. Ezt követően az egykori bánya falába kezdték el kialakítani a pincéket. Így jött létre a Józsefvárosi pincesor. A Svábok és a Frankok kitelepítése után kezdett el hanyatlani ez egykori pompázó pincesor. A kitelepítésük emlékére állítottak egy szobrot, aminek a tekintete Németország felé néz (Interjú Mazug Lászlóval, 2024.06.17, Tök).

Kör pincesor: A Kör pincesor Tökön található a Patkócsárda mögötti pincesor mellett helyezkedik el a 102-es út másik oldalán. A pincesor különlegessége, hogy két soron helyezkedik el félkör alakban. A pincesor jó állapotban van és őrzi a régi világ emlékeit.

Mélyúti pincesor: Zsámbékon található a Szomori úti pincesorral merőlegesen helyezkedik el. A mélyúti pincesor a település egyik legidősebb pincesora. A pincesort egy vízelvezető árok oldalában alakították ki. A Svábok kitelepítése során, ez a pincesor is fokozatosan kezdett el lepusztulni. A 90-es években az önkormányzat eladta a pincehelyeket, viszont helyreállítási kötelezettségük nem volt az új tulajdonosoknak. Van olyan pince, amit felújítottak, de a legtöbb pince maradt az enyészeté (Interjú Mazug Lászlóval, 2024.06.17, Tök).

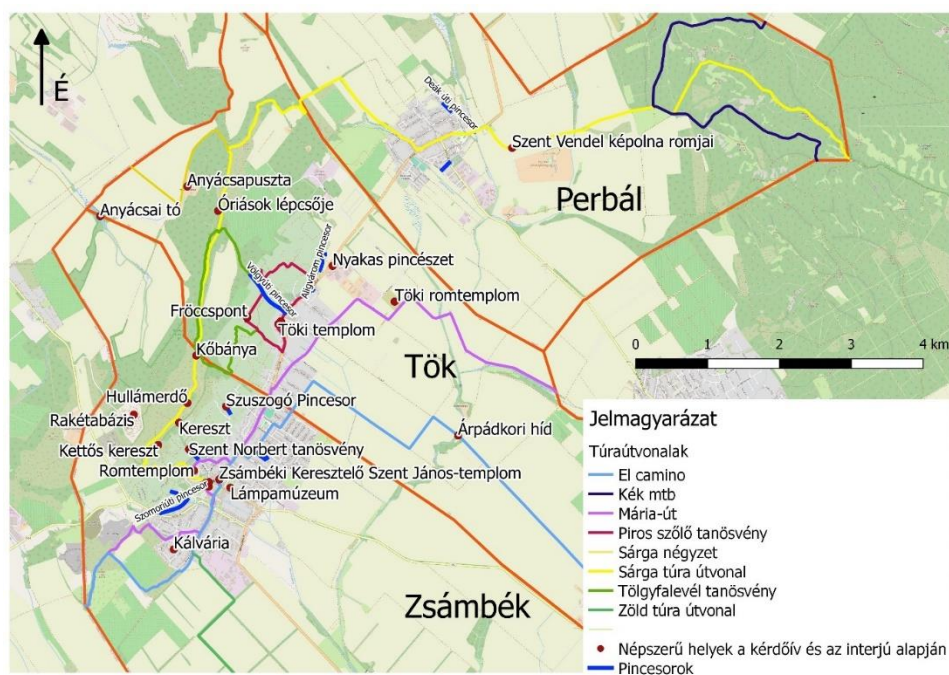
Patkó Csárda mögötti pincesor: Tökön található a Körpincesor mellett a 102-es út másik oldalán. Ezt a pincesort más néven Árnyas utcai pincesornak is hívják. Jelenleg csak 4 pincét használnak, a többit vagy árulják, vagy elhagyatott (Budai Botond, 2024.07.31, Páty)

Rácvárosi pincesor: A pincesor Zsámbékon található a Romtemplommal szembeni temető mellett. A pincesoron régen 25 pincéből állt. Amikor felújították a pincesort, az önkormányzatnak, azaz egy kikötése volt, hogy az egykori préház homlokzatoknak egységesnek kell lennie. A felújított pincesor innentől kezdve már nem funkcionált pincesoroként, mivel egytől egyig lakásokká alakították át őket, és a legtöbb helyen betemették préházak mögötti egykori pincéket (Interjú Mazug Lászlóval, 2024.06.17, Tök).

Szomori úti pincesor: A pincesor Zsámbékon található Mélyúti pincesor mellett. A Szomori úti pincesor a település másik legidősebb pincesora. Eredetileg a pincesor három sorból állt, viszont a három sorból már csak egy maradt meg, amit pincesornak lehet nevezni. Mivel közel helyezkedik el a városközpont, ezért hamar elkezdtek beköltözni az emberek az egykori pincesorba. Így a Szomori úti pincesor lakó övezetté vált, és szépen lassan kezdte elveszíteni a pincéit (Interjú Mazug Lászlóval, 2024.06.17, Tök).

Szuszogó pincesor: A pincesor Zsámbékon található, a Jóvilág utca végén. Egy természetes vízfolyásból alakult ki hasonlóan, mint a Mélyúti pincesor. A pincesor a kitelepítéskor felszámolódott, és a lakosság elkezdte széthordani a köveket a pincékből. 2001-ben rehabilitálták a Sváb időkben még pompázó pincesort. Az önkormányzat jelképes 1000 forintért árult egy pince helyet, amit helyreállítási kötelezettség mellett tudtak megvásárolni az emberek. Csak akkor lett véglegesen átíratva az új tulajdonos nevére egy pince, ha az eleget tett a feltételeknek. A pincéket egyszerre kezdték el építeni, így 2003-ra elkészült a teljes pincesor. Szám szerint 22 darab pince felújítása. Jelenleg ez a település legszebb és leginkább funkcionáló pincesora. Évről évre itt kerül megrendezésre a Nyakas-hegyi Borút Egyesület által szervezett Márton nap.

Völgyúti pincesor: A Völgyúti pincesor Tökön található. A pincesoron az Aligváromhoz hasonlóan 100-200 éves pincék találhatóak meg rajta. A pincesort jellemzi az átalakulás, és egyre többen költöznek fel a régi présházakba.

4. ábra: Látványosságok, túraútvonalak és pincesorok (forrás: saját szerkesztés)

2. Irodalmi áttekintés

Ebben a témakörben ismertetem Magyarország borkultúráját és annak alakulását, valamint magáról a borturizmusról, és a Borvidékek felépítéséről. Ezt követően a borutakról és a Magyarországi borutakból kiemelve pár híresebb példát. Ezt követően a Nyakas-hegy borkultúráját fejtem ki, majd a Nyakas-hegyi Borút Egyesületet tevékenységét, célját mutatom be, valamint az egyesület alapító tagjait.

2.1. Magyarországi borkultúra

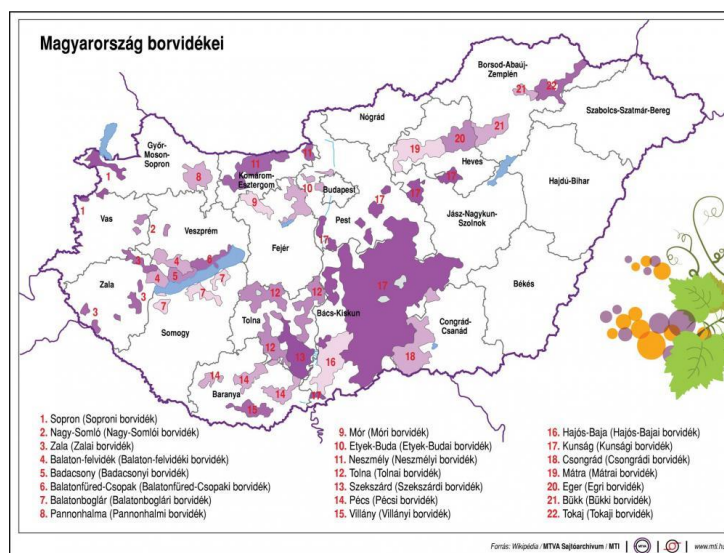
A borkultúra mutatja be az ember és a szőlő kapcsolatát, azt a hagyományt, amit a történelem eseményei, íratlan vagy írásos törvényei alakítottak. Magyarország borkultúrája vissza nyúlik a honfoglalás előtti időkre. Írásos feljegyzések vannak arról, hogy feltehetőleg a római korban kezdődött a szőlő termesztés és a bor készítés (MOSONI, 1999).

A Kárpát medence kedvező éghajlatot biztosít a szőlőnek. A kedvező éghajlat miatt gyorsan elterjedt termesztése. De hiába a kedvező éghajlat, a történelem során több nagyobb csapás is érte a hazai borkészítést. Az első, a török hódítás volt. Országszerte erősen visszaesett a termesztés főleg a hódoltsági területeken. Kivételt a Magyar királyság területei képeztek, mert azokon a területeken tovább fejlődött a borkészítés, főleg a Tokaj környékén, ahol egy új technikának köszönhetően elkészítették az első aszúbort, ami nem véletlenül kapta a „Királyok bora, borok királya” elnevezést. Az aszúval nemzetközi hírnévre tettek szert a magyar borok (KÖNYVES, 2015).

A második és egyben legnagyobb csapást egy gyökértetű a filoxéra (*Phylloxera vastatrix*) okozta 1875-ben. Mivel ez a kártevő legjobban a kötött talajban érzi jól magát, ezért a legnagyobb pusztítást a legjobb bortermő helyeken okozta. Ez azt jelenti, hogy a szőlőterületek több mint 50%-a tűnt el. Egyedül a direkt termő fajták rezisztensek rá. Magyarországon két ismertebb direkttermő faj található, az otelló és a noah vagy más néven nova. További híres fajták: az Izabella, Elvira, Delaware, Jacquez, Clinton, Herbemont, Lydia, New York, Concord, Niagara. A „járvány” idején sok direkttermő fajtát telepítettek Európa szerte és készítettek belőlük bort. Mára bort készíteni, valamint telepíteni sem lehet őket. A vad alanyra oltott szőlők is ellenállnak a filoxérának. Ebből készítenek napjainkban bort a borászok (INT-10).

2.2. Borturizmus

Az ország területe fel van osztva borrégiókra és azon belül is borvidékekre. A borrégiók olyan egymáshoz közeli borvidékeket foglalnak magukba, ahol a természeti adottságok és a szőlőművelés, borkészítés hagyománya megegyezik vagy hasonlóak. Domborzati elhelyezkedésük közel van egymáshoz. A borvidékek olyan termelőhelyeket foglal magába, ahol hasonló a talaj, az éghajlat, a domborzat és hasonló szőlőfajtákkal dolgoznak. Magyarországon hat borrégió található északról dél felé haladva az első a Tokaji borrégió, aminek tagja a Tokaji borvidék. A második a Felső-Magyarországi borrégió, ami magában foglalja a Bükki borvidéket, a Mátrai borvidéket és az Egri borvidéket. A harmadik a Felső-Pannon borrégió, aminek tagja az Etyek-Budai borvidék, a Móri borvidék, a Neszemlyi borvidék, a Pannonthalmi borvidék és a Soproni borvidék. A negyedik a Balatoni borrégió, aminek a tagjai, a Badacsonyi borvidék, a Balaton-felvidéki borvidék, a Balatonboglári borvidék, a Balatonfüred-Csopaki borvidék, a Nagy-Somlói borvidék, a Zalai borvidék. Az ötödik a sorban a Pannon borrégió, ami magában foglalja, a Pécsi borvidéket, a Szekszárdi borvidéket, a Tolnai borvidéket és a Villányi borvidéket. Az utolsó a Duna borrégió, aminek a tagjai, a Csongrádi borvidék, a Hajós-Bajai borvidék, a Kunsági borvidék.

5. ábra: Magyarországi borvidékek (forrás: INT-14)

Hajós-Bajai borvidék, a Kunsági borvidék. Összesen 22 borvidék található (INT-13).

Magyarországon, a 90'-es években jelent meg és vált kedvelt tevékenységgé a borturizmus. A borturizmusnak, nincs egységes definíciója. A Magyar Turizmus Akadémia szerint: „Olyan utazás, aminek a fókuszában a bor áll.” (INT-11).

Ezt a turizmusnak, egy speciális ágazata. Ez egy fogyasztás orientált ágazat, de sok kiegészítő tevékenység is kapcsolódik hozzá, ezért azok is megtalálják benne az örömeiket, akik nem fogyasztanak bort. Általában szervezett látogatások során tudják az emberek, ezt a szolgáltatást látogatni. Ilyenkor van lehetőség a szőlő ültetvényt meglátogatni, a borászatot bejárni, borfesztiválokon részt venni, vagy borbemutatókra eljutni. Ennek a célja a borkóstolás,

borászkodásba való bepillantás, a borász, borászat és a táj megismerése. „Minden pohár bor magában foglalja a tájat, ahol született és az embert, aki fáradságos munkával elkészítette” (INT-12).

Ez a turisztikai ág jóval közvetlenebb a többinél, mert itt van lehetőség beszélni és kérdezni a borásztól és van lehetőség személyre szabott élményt is kapni. A borturizmus nem csak a borkedvelők számára lehet érdekes, mivel gasztronómiai élményt ad (ezért is szokták sok helyen a gasztro turizmushoz sorolni). Továbbá az építészet kedvelői is megcsodálhatják az egyedi pincéket és préházakat, valamint különböző borkészítési technológiákkal ismerkedhetnek meg az odalátogatók. Bejárhatják az egyedi tájat. Átvitt értelemben a borturizmus bemutatja régiót és annak tulajdonságait és hagyományait. Mindez alkot egy komplex élményt, ami remélhetőleg vásárlásra ösztönzi az embereket, ezáltal kézzelfogható emléket is haza tudnak vinni. Ezek az apró emlékek lehetnek kedvenc borok, kedvenc borászatból vásárolt emléktárgyak, vagy házi készítésű termékeket, ilyen például lekvár, szörp stb. (KÖNYVES, 2015).

2.2.1. Borutak

A borutak olyan pincéket és préházakat köt össze, amelyek szőlőhegyi vendéglátásra alkalmasak. A zöldúthoz hasonlóan egy bejárható útvonal, ami mentén megtalálhatók a vendéglátóhelyek, esetenként szállodák és egyéb szolgáltatások. Fontos kiegészítő elemei a borutaknak a prospektusok, táblák és az egyedi utcabútorok. A borutak nem egyszerűen pincék füzéréi, hanem egy szervezett állomásokból kiépített rendszer (ZILAI, 1996).

Egy borút kialakítása célzott, tudatos, összehangolt marketing akción alapszik, aminek legfőbb motívuma a bor és a mögötte rejlő kultúra, történelem és tradíció, ami szellemre és érzékre egyaránt hat. Látványértéke miatt egy speciális élményt ad. Minden borútnak megvannak a maga sajátosságai, ezért minden borút más élményt ad, mivel más kínálatból is dolgozik. A borászat és a turizmus egyre szorosabb kapcsolatban áll. Az ilyen bortúrás bepillantást engednek a borászok világába és bevezetik a látogatókat a borkészítés technológiájába és betekintést nyújt a vidéki életbe (INT-04).

A Borutak borvidékeken belül jönnek létre. A borutakat 1950-es években kezdtek létrejönni, amiket hegyközségek, egyesületek fognak össze és alkotnak, de civil szervezetek és önkormányzatok is gyakran részt vesznek az alapításban. Például a Villány – Siklós Borút esetében települések borászai alkottak egy egyesületet továbbá hét helyi önkormányzat és civil szervezetek, magánszemélyek és vállalkozók alapították (INT-03).

A borutaknak térségre és a településekre számos pozitív hatása van. Fejleszti a helyi turizmust emellett élénkíti a helyi gazdálkodást és segíti a kis és nagy vállalatokat és a családi vállalkozásokat. Vidékfejlesztés szempontjából elősegíti a helyi összefogást. Helyben biztosít munkahelyeket és az ott élőknek alternatív jövedelemforrás lehet, mindezek mellett javít a településképen. Település szempontokból a pozitív hatásai közé tartozik, hogy új munkahelyeket teremtet és lakosságmegtartó hatása van. Az önkormányzatra ösztönző hatása, hogy különböző fejlesztéseket végezzenek a településen és sok új pályázati lehetőséget is nyújt. Továbbá elősegíti az örökség védelmet. Ezek mellett a lakosok is jobban megismerhetik a helyi értékeket és jobban magukénak is érezhetik a tájat (ANGLER, 2011).

A borút lehet csak egy településen vagy több településen átívelő vagy egy-egy bortáját bemutató borút. Szerkezetét tekintve lehet vonalas, ami egy kötött úton visz végig vagy pontszerű, ahol a nincs egybefüggő útvonal. A borutaknak három típusa van. Nyitott borút, klasszikus borút vagy tematikus borút. A nyitott borutak főbb jellemzői, hogy laza szerkezetben vannak a vendéglátó egységek, pincék, prэшázak, amiknek nincs állandó nyitvatartásuk, ezért előre egyeztetett időpontban lehet a vendégeknek porvacsorán vagy borkóstolón részt venni. Méretük akár regionális szintű is lehet. A klasszikus borutak vagy hagyományos borutak pincéi, prэшázai egy összefüggő útvonal mentén helyezkednek el. Jellemzik ezeket a helyeket a szervezett egységes kínálat. A szolgáltatók és látványosságok folyamatosan várják a látogatókat. A turistákat információs táblák és egyéb prospektusok vezetik végig a túra útvonalon. A tematikus borutak a nyitott borúthoz hasonlóan egymástól távolabb helyezkednek el a szolgáltatások. A borkóstoló mellett speciális programokkal várják az odalátogatókat. Ezeknek a borutaknak a különlegessége, hogy kultúra, természet és gasztronómia kapcsolódik össze és adnak egy egyedi élményt (PISKOTA, BENE, MARIEN, NAGY, SZAKÁL, 2019).

Az európai borutaknak meg kell felelniük egy egységes minősítésnek. Ezek a „minősített borutak” garanciát adnak a vendégek számára, mindenhol ugyan olyan színvonalú programban tudnak részt venni. Így a szolgáltatások minősége megfelelnek a nemzetközi turisztikai elvárásoknak is. Az általános minősítési követelményekben benne van, hogy lennie kell nyitvatartási időnek és fel kell tüntetni az árakat emellett internetes honlapnak is lennie kell, valamint meg kell felelnie a jogszabályoknak (ANGLER, 2011).

2.2.2. Magyarországi borutak

Az 1950-es években váltak elterjedté a borutak. Magyarországon az első borút a Villány – Siklósi Borút, amit a Villány Siklósi Borút Egyesület alapított és tart fent. Mivel a

borturizmusban nagy lehetőséget láttak ezért több borvidék is saját borút kialakításába kezdett. 2005-re 32 borút regisztrált a nemrégiben alakult Magyar Borutak Országos Szövetsége tagjaként (KOVÁCS, KRIZL, 2016).

Villán-Siklói Borút

A borút 1994-ben alakult európai példák alapján. A borútnak és az egyesületnek a célja, hogy megóvják Magyarország egyik történelmi borvidékének az értékeit, kultúráját. Ez az összefogás fellendítette a borvidék turizmusát, gazdaságát és elősegítette az infrastrukturális fejlesztéseket. Ez a borút 17

6. ábra: Villány-Siklói borút (forrás: INT05)

települést ölel fel és köt össze. A borút egyesületnek négy saját rendezvénye is van. A Pincéről Pincére Variációk Vincére, ami keretén belül meglehet nézni a pincéket és dűlőjáró túrákon vehetnek részt az odalátogatók az este pedig borvacsorával zárul. A BorZsongás egy májusban megrendezett bor, gasztronómia, zene és irodalmi előadásokból álló kulturális program. A Gördülő Dűlők és Szüreti Gördülő Dűlők egy kerékpárral vagy gyalog bejárható teljesítmény túra és végül az Európai Borfesztiválnak is Villány ad otthont (INT-06).

Monori borút

Budapesttől mindössze 25 km-re található a Monori Strázsahegy, ami egy 960 pincéből álló pincefalu. A Monori Borút Egyesület 2008-ban alakult 32 taggal. 2009-óta minden évben megrendezésre kerül a legnagyobb téli rendezvényük a Jégvirágtól borvirágig, ami számos turistát vonz a térségre (INT-07).

Etyeki borút

Az Etyeki borút Körpince-, a Kecsegyödör-, a Sós-kúti úti pincesorok, az Öreg-hegy és az Új-hegy présházain ível át, valamint a gyönyörű szőlőhegyeken keresztül. A területen több mint 150 éves pincék is megtalálhatóak. Az ide látogatóknak teljeskörű szolgáltatást nyújt a borok, pezsgők és pálinkák kóstolása mellett házikészítésük termékeit is meg lehet kóstolni, továbbá szálláshelyek is találhatóak. Legnagyobb rendezvényük az Etyeki piknik, ami egy több napos rendezvény (INT-08).

Szekszárdi borút

A Szekszárdi Borvidék Borút Egyesület 1999. június 11-én alakult meg azzal a céllal, hogy elősegítse működésével a szekszárdi történelmi borvidék kulturális örökségének megőrzését és megóvását és továbbvitelét, valamint Szekszárd térség fejlesztését és a térség idegenforgalmának fellendítését. Az egyesületet 64 tag hozta létre. A tagok között egyaránt találhatók magánszemélyek, családi borászatok, nagyüzemek, hegyközségek és utazási irodák és önkormányzatok (INT-09).

2.2.3. A Nyakas-hegy borkultúrája

Buda környékén már a 13. században általános volt a szőlő és a gyümölcstermesztés. Sokan úgy gondolják, hogy a szőlő és borkultúrát betelepítéskor a Svábok hozták be a Nyakas környéki településekre, de ez nem igaz. Egyes feljegyzések szerint, már a török idők előtt javában zajlott a borkereskedelem a területen. A 18. század második felében kiemelt szerepet játszott az emberek életében a szőlőművelés, sokak megélhetési forrását jelentette. A Nyakas-hegy domborzati adottságai lehetővé tették, hogy jó minőségű borokat készítsenek az emberek (MUSKOVICS, 2014).

A kezdeti időkben a szőlőterületeket karós bakműveléssel művelték. A filoxéra megjelenése előtt főképpen kék szőlő volt jelen a területen. Innen kapta a nevét Tökön a Burgundia dülő és Zsámbékon, a Burgundia pincesor, ami ma a Rácvárosi pincesor (Járfás Zoltán, 2024. 08. 01, Zsámbék).

Régen a pincébe járásnak nagy hagyománya volt. Ez volt a találkozók és beszélgetések helyszíne. A pincegazdák, ha a pincéjükben tartózkodtak mindig nyitott pinceajtóval várták az arra járókat, persze ezt annak akkori módja és szabálya szerint (KEMÉNY, 2015). Emellett voltak szőlőhöz és borhoz köthető ünnepek, mint az szüreti felvonulás. Sok esetben a régi szokások és hagyományok mára már elkezdtek kikopni.

Másféle rendezvények és szokások alakultak a bor köré. Jelenleg a Nyakas-hegyi Borút Egyesület szervezése alatt két rendezvény is fut, a Borangoló és a Mártonnap (2. melléklet). De nem csak Nyakas-hegyen vannak efféle rendezvények, hanem a környező településeken. Ilyen például Etyeken a havonta megrendezett Etyeki piknik vagy a Pátyon szintén havonta megrendezett Nyitogató és az évente megrendezett Pincenapok. Bár az utóbbi egyre kevésbé szól a borokról.

2.3. Nyakas-hegyi Borút Egyesület

2022-ben alakult az Nyakas-hegyi Borút Egyesület, azért, hogy a Nyakas-hegyhez tartozó települések név szerint Zsámbék, Tök és Perbál szőlészkedéssel és borászkodással foglalkozó termelőit, azonos érdekek és értékek mentén összekösse és egymást támogatva fejlesszék a helyi borturizmust. Célja az ebben a régióban tevékenykedő kis borászok bemutatása, a bor kultúra tovább fejlesztése, és megismertetése a helyi lakossággal és az ide kirándulókkal. Bemutatni, hogy milyen értékeket képviselnek a Nyakas-hegy és a kis pincék. Napjainkban a Nyakas pincészet a környék legnagyobb pincészete is partner ebben a folyamatban. Rendszerint részt vesz az egyesület rendezvényein és kitelepül.

Cél volt, hogy a két legmeghatározóbb településen, Zsámbékon és Tökön egy-egy nagy rendezvény kerüljön megrendezésre minden évben. Ez Zsámbékon a Szuszogó pincesoron a Mártonnap. Tökön pedig a tavasszal pünkösöd környékén megrendezésre kerülő Nyakas-hegyi Borangoló. Ezen a rendezvényen több különböző helyszínen vannak nyitva a pincék. Ennek a rendezvénynek az a célja, hogy az idelátogatók végig járják a Nyakas-hegyet, bejárva a Töki pincéket és minél több helyen minél több fajta bort kóstolva ismerjék meg a terület adottságait.

Ezt szorgalmazva különféle játékokkal van összekötve ilyen a pecsételés játék, aminek az a lényege, hogy a látogató végig járja az útvonalat és betér minden pincébe, ahol az infópultnál kapott füzetbe szerezzenek egy-egy pecsétet. Ha összegyűjti az összes pecsétet és leadja a lapot, akkor a beérkező lapokból szerveznek egy tombola húzást, ahol az egyesületi tagok borait lehet megnyerni. Emellett a három település által rendezett rendezvényeken is rendszeresen részt vesz az Egyesület. Napjainkban az önkormányzatok már számítanak a borászokra a nagyobb rendezvényekkor, de az önkormányzat mellett más civil szervezetek is ilyen például a Fékomadta rendezvény is, ahova hívják az Egyesület tagjait, hogy boraikkal népszerűsítsék a helyi rendezvényeket és programok.

2.3.1. Egyesületi alapító tagok

Név szerint:

Budai Botond

A *Budai Családi Pince* tulajdonosa. 0,3 hektáron művel szőlőterületet, Tökön. Szőlőfajták, amiket művel: Cserszegi fűszeres, Olaszrizling, Kadarka, Zweigelt, Otelló. Pincéje Tökön található a Patkócsárda mögötti pincesorban. Szakmáját tekintve gépészmérnök és borász.

Déberling Zsolt.

A *Déberling Családi Pince* tulajdonosa. 0,6 hektáron művel szőlőterületet Zsámbékon. Szőlőfajtákat, amiket művel: Chasselas (más néven Saszla), Pölöskei muskotály, Bianka, Rajnai rizling, Cserszegi fűszeres, Zenit, Cabernet franc, Cabernet sauvignon, Kékfrankos, Syrah. Pincéje Zsámbékon és Pátyon található. Szakmáját tekintve építő mérnök, de árnyékolás technikai vállalkozást vezet.

Göndör Lajos

A *Göndör Pince* tulajdonosa. 0,9 hektáron művel szőlőterületet Tökön. Szőlőfajták, amiket művel: Chardonnay, Királylányka, Rajnai rizling, Olaszrizling, Sauvignon blanc, Kékfrankos, Merlot, Pino Noir, Csókaszőlő. Pincéje Tökön található. Jelenleg két cégnek a cégvezetője.

Horgos Zsolt

A *Horgos Családi Pince* tulajdonosa. 0,35 hektáron művel szőlőterületet Zsámbékon. Szőlőfajták, amiket művel: Szürkebarát, Olaszrizling, Kékfrankos, Merlot, Cabernet franc. Pincéjét Zsámbékra tervezi megépíteni. Szakmáját tekintve népi cserépkályha készítő, mellette Zsámbék alpolgármestere.

Járfás Zoltán

A *Járfás Pince* tulajdonosa. 1 hektáron művel szőlőterületet, Tökön. Szőlőfajták, amiket művel: Cserszegi fűszeres, Zenit. Pincéje Tökön található az Aligvárom pincesoron. Szakmáját tekintve dísznövény kertész és borász technikus jelenleg mezőgazdasággal és szőlő, gyümölcsstermesztéssel foglalkozik.

Kovács Ferenc

A *Cardium Borház* tulajdonosa. 0,3 hektáron művel szőlőterületet. Borait az alábbi szőlőfajtákból készíti: Zöld vertelíni, Sauvignon Balnc, Királylányka, Irsai Olivér, Chardonnay, Pinot Noir, Cabernet Sauvignon. Ezek közül a királylánykát műveli. Pincéje Tökön a kör pincesor felett található. Jelenleg egy bankban középvezető.

Mazug László

A *Mazug Pince* tulajdonosa. 0,2 hektáron művel szőlőterületet, Zsámbékon. Szőlőfajták, amiket művel: Olaszrizling, Kékfrankos, Irsai Olivér, Királylányka. Pincéje Zsámbékon található a Szuszogó pincesoron. Jelenleg gyümölcsstermesztéssel foglalkozik.

Pregitzer Tamás

A *Pregitzer Birtok* tulajdonosa. 4 hektáron művel szőlőterületet, Perbálon, Telkin és Budajenőn. Szőlőfajták, amiket művel: Királylányka, Zöld vertelini, Blauburger, Portugiser. Pincéje

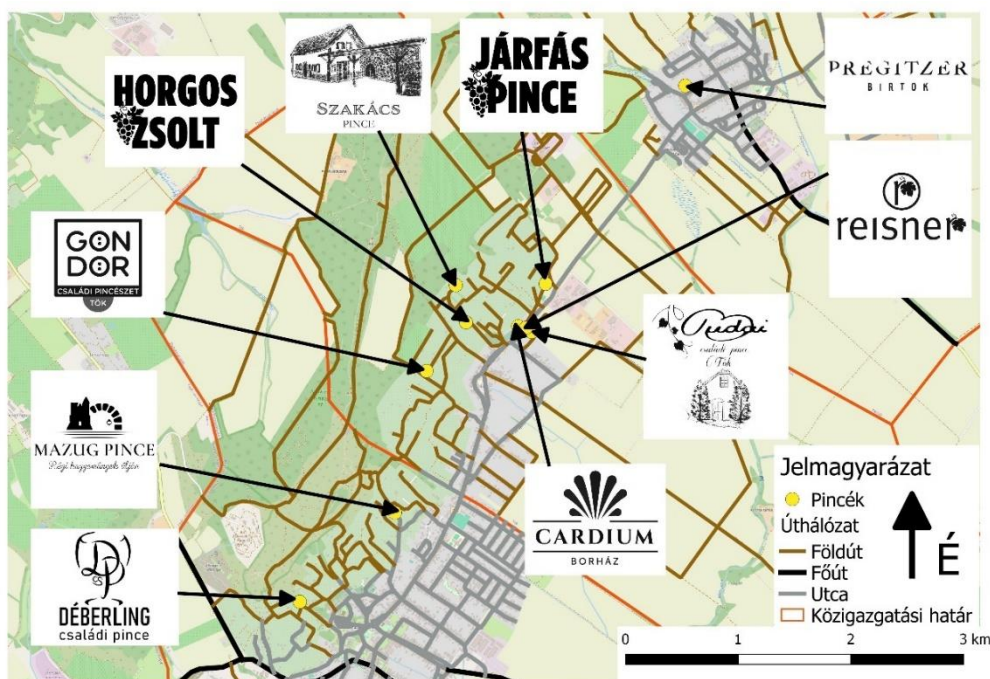
Perbálon található. Jelenleg szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozik emellett fő állásban épület üzemeltetési igazgató.

Reisner Tamás

A *Reisner Pince* tulajdonosa. 1 hektáron művel szőlőt, Tökön. Szőlőfajták, amiket művel: Chardonnay és Cabernet sauvignon. Pincéje Tökön a körpincesoron és Budajenőn található. Szakmáját tekintve szőlész borász szaktanácsadó mérnök hétköznapi szakmája italtechnológiai mérnök tanácsadó és alkalmazás technológus.

Dr. Szakács Tamás

A *Szakács Pince* tulajdonos. 0,3 hektáron művel szőlőterületet Tökön. Szőlőfajták, amiket művel: Chardonnay, Sauvignon blanc, Zenit, Zweigelt, Kékfrankos, Cabernet sauvignon. Pincéje Tökön található. Jelenleg mérnöki tanácsadással foglalkozik.

7. ábra: Nyakas-hegyi Borút Egyesület alapító tagjainak a pincéje (forrás: saját szerkesztés)

3. Vizsgálati módszer

3.1. Pincesorok értékelése

Értékelés:

Hét szempont alapján értékeltem a területen lévő pincesorokat. Minden szempontot 1-től 5-ig értékeltem. A hét szempont, a megközelíthetőség, eredeti funkció, útburkolata, pince homlokzat

minősége, frekventáltság, elhagyatottság és az egyéb értékek a pincesor közelében. Ennek a hét pont értékének az átlagából határoztam meg a pincesor értékelését.

Megközelíthetőség:

1. Nem megközelíthető
2. Autóval nehezen megközelíthető gyalog a legközelebbi buszmegállótól több mint 15 perc séta
3. Autóval megközelíthető, gyalog a legközelebbi buszmegállók kevesebb mint 15 percre van
4. Autóval megközelíthető, gyalog a legközelebbi buszmegállók kevesebb mint 10 percre van
5. Autóval megközelíthető, gyalog a legközelebbi buszmegállók kevesebb mint 5 percre van

Eredeti funkció:

1. A pincesoron egyáltalán nem folyik borkészítés, átépítették őket lakásokká
2. A pincesoron található pincék 25%-a maradt meg eredeti funkciójában
3. A pincesoron található pincék 50%-a maradt meg eredeti funkciójában
4. A pincesoron található pincék 75%-a maradt meg eredeti funkciójában
5. A pincesoron található pincék 100%-a maradt meg eredeti funkciójában

Útburkolat:

1. Burkolatlan, gazos, gyalog is nehezen járható
2. Nincs útburkolat csak rossz állapotú, vízmosta földút
3. Jó állapotú föld- vagy murvásút
4. Rossz minőségű aszfalt vagy valamilyen szilárd burkolatú út
5. Jó minőségű aszfalt burkolat található

Pincehomlokzat minősége:

1. A pincesoron a pincék több mint a fele leomlott, vagy csak egy pincegödör található
2. Rossz állapotban vannak a homlokzatok többsége
3. Közel azonos a jó homlokzatú és a rossz homlokzatú pincék száma
4. Legtöbb pince homlokzat jó állapotban van, de nem egységesek kinézetre és a minőségük sem egységes
5. Jó állapotban vannak a homlokzatok és egységesek is.

Frekventáltság

1. Nem közlekednek rajta autóval és nem látogatja turista

2. Nincs autóforgalom, de egy kijelölt turistaútvonal van a közelben
3. Néha autóval is közlekednek rajta és vagy turistaútvonal van a közelben
4. Autóval közlekednek rajta és vagy turistaútvonal megy rajta keresztül
5. Nevezetesség és turistaút is található rajta és vagy forgalmas út van a közelben

Elhagyatottság:

1. A pincék több mint 80%-a elhagyatott
2. A pincék körülbelül 60%-a elhagyatott
3. A pincék körülbelül 40%-a elhagyatott
4. A pincék körülbelül 20%-a elhagyatott
5. A pincék kevesebb mint 10 %-a elhagyatott

Egyéb értékek a pincesor közelében (természeti érték, műemlék, egyedi tájérték, helyi jelentőségű védett érték)

1. Legközelebbi érték több mint 15 perc sétára található
2. A legközelebbi érték körülbelül 10 perc sétára található
3. A legközelebbi érték körülbelül 5 perc sétára található
4. Van érték a pincesoron
5. Országos védelem alatt áll a pincesor

Pincesor értékelése: Az eddig felsorolt pontok átlaga.

1. hogy nagyon rossz
2. Rossz.
3. Közepes
4. Jó
5. Nagyon jó

3.2. Nyakas-hegy táji értékei és látványosságainak vizsgálati módszere

Az értékekről fotó dokumentáció készült, mely a mellékletben megtalálható.

Látványosságok értékelése borturizmus szempontjából az alábbi szempontok szerint:

- Látogatottság / ismertség:
- Állapot:
- Megközelíthetőség autóval
- Védettség

Értékelési skála:

Látogatottság és ismertség:

A kérdőív 5. kérdése és az interjú 2.1 kérdése alapján megnéztem mely látványosságokat és értékeket ismernek a három településen belül. Azokat az értékeket és látványosságokat vettem figyelembe, amik egy adott helyen vagy ponton vannak és a lehatároláson belül találhatóak. Így az egész Nyakas-hegy, prэшázak vagy a pátyi Pincehegy válaszokat nem vettem figyelembe. Összeszámoltam, hogy a kérdőívben és az interjúban hányszor említik az adott értékeket és ez alapján értékeltem őket. A mellékletben megtalálható, hogy melyik érték hány pontot kapott (25. melléklet).

1. 1-2 pontot kapott
2. 3-4 pontot kapott
3. 5-6 pontot kapott
4. 7-8 pontot kapott
5. 9 vagy annál több pontot kapott

Állapot:

1. Romos rossz állapotban van, sürgős karbantartásra szorul és vagy benőtte a növényzet és sok szemét van eldobálva
2. Régi épület felújításra, karbantartásra szorul és vagy benőtte a növényzet vagy sok szemét van eldobálva
3. Közepesen rendezett környezet vagy az építménynek van egy két szépséghibája.
4. Szép rendezett környezet, jó állapotban van
5. Kiemelkedően jó állapotban van, szép rendezett környezet

Megközelíthetőség autóval:

1. Nem megközelíthető autóval és több mint 15 percre van tőle a legközelebbi parkoló
2. Nem megközelíthető autóval, de maximum 15 perc sétára van tőle parkoló
3. Nem megközelíthető autóval, de maximum 10 perc sétára van tőle parkoló
4. Megközelíthető autóval és maximum 5 perc sétára van tőle parkoló
5. Megközelíthető autóval és a közvetlen közelében parkoló

Védettség

Három rövidített kategóriára osztottam, mivel 5 kategóriát nem tesz ki, viszont az értékelés szempontjából elengedhetetlen (INT-15).

1. Nem áll védettség alatt
2. –
3. Helyi védettség alatt áll
4. –
5. Országos védelem alatt áll

3.3. Mélyinterjú a gazdákkal

Az interjú készítés első lépéseként megírtam a kérdéseket. Olyan kérdéseket írtam, ami összefügg a kérdőívvel. Az kérdéseit három témakörre lehet osztani. Az első témakör a borászok megismeréséről szól, hogy kicsit megismerjem őket és a munkásságukat. A második témakör borútról szól. Olyan kérdéseket igyekeztem feltenni, amivel segítséget kapok a lehetséges borút megtervezéséhez. A harmadik csoport, a javaslat nevet kapta, itt olyan kérdéseket igyekeztem feltenni, ami a jelenlegi állapotok fejlesztését segítik és adnak ötletet a lehetséges problémák megoldására.

Második lépésként kiküldtem az előre megírt kérdéseket az interjú alanyoknak, hogy előre ki tudják gondolni a válaszukat és hogy ne érje őket meglepetés kérdés, továbbá tájékoztattam őket, hogy a beszélgetés akár 2 óra hosszú is lehet. Az interjú készítésekor ügyeltem, hogy a helyszín nyugodt környezetben legyen, ahol minél kevesebb a zavaró tényező és időpont szempontjából, az interjú alanyokhoz igazodtam. Az interjúkra kinyomtattam magamnak a kérdéssort, és egy kinyomtatott térképpel készültem, ami segíti a vizuális elhelyezést, ezeken kívül vittem magamnak tollat és papírt a jegyzeteléshez és a telefonomat, hogy azzal rögzítsem a beszélgetést, amennyiben engedélyt kaptam rá.

Az interjúkat azzal kezdtem, hogy bemutatkoztam, elmondtam, hogy hol tanulok és mit és hogy mihez fogom felhasználni a kérdéseket. Ennél a pontnál kérdeztem meg hogy hozzájárulnak-e a hangfelvétel készítéséhez. A hangfelvételeket bizalmasan kezelem, nem adom át senkinek. Azokat a részeket, amiket a szakdolgozathoz felhasználok, azokat visszaküldöm az alanyoknak, hogy elolvassák és ha szükséges apró módosításokat tegyenek, majd beillesztem a szakdolgozatba.

A mélyinterjú kérdéseit a dolgozat mellékletében lehet megtalálni (24. melléklet).

3.4. Kérdőíven keresztüli közvélemény kutatás

A kérdőív célja, hogy nagyobb körben megismerjem, az emberek véleményét és szokásait, a Nyakas-hegy kapcsán, hogy mik azok a helyek, amiket szívesen látogatnak vagy milyen szoros kapcsolat fűzi őket a borkultúrához, borturizmushoz továbbá, hogy ismerik-e a helyi borászok munkásságát. Igyekeztem úgy összerakni a kérdőívet, hogy kommunikáljon az interjúval és hogy segítséget nyújtson a lehetséges borút kijelöléséhez.

A kérdőívet Google Forms-ban készítettem (3. melléklet) és a Facebookon terjesztettem 2024.03.21. - 2024.06.01 között, ismerősökön keresztül és a Nyakas-hegyi Borút Egyesület

segítségével terjesztettem. A kérdőív 17 kérdésből áll, amiből 14 előre megadott válaszokat (zárt, félig zárt), 3 kérdésre pedig rövid kifejtős válaszokat adhattak, azaz nyitott kérdések voltak (ezek a kérdések pedig az 5-ös, a 16-os és a 17-es). Egyes kérdéseknél az „egyéb...” válasznál, a kitöltők új kategóriákat tudnak létrehozni (félig zárt). A 14 kérdésből 3 olyan volt, ahol több választ is meg lehetett jelölni. A nyitott kérdések nem voltak kötelezően kitöltendőek, a zárt kérdések igen. A kötelezően kitöltendő válaszokat egy piros csillag jeleztem.

A kitöltők amikor megnyitották a kérdőívet, egy rövid bemutatkozás fogatta, ahol leírtam ki vagyok, hol és mit tanulok, és mi a kérdőív célja, hogy ötleteket, javaslatokat gyűjtsék és tegyék a helyi borturizmus fellendítésének érdekében, amelyeket egy borút tervezéséhez kívánok felhasználni. Tájékoztattam őket, hogy a kérdőív 5-10 percet vesz igénybe, ezt követően, hogy hány kérdésből fog állni és hogy a kötelező kérdéseket piros csillag jelöli.

A kérdőív kérdéseit a dolgozat mellékletében lehet megtalálni (23. kérdés).

4. Vizsgálat eredménye

4.1. Látványosságok és értékek vizsgálati eredménye

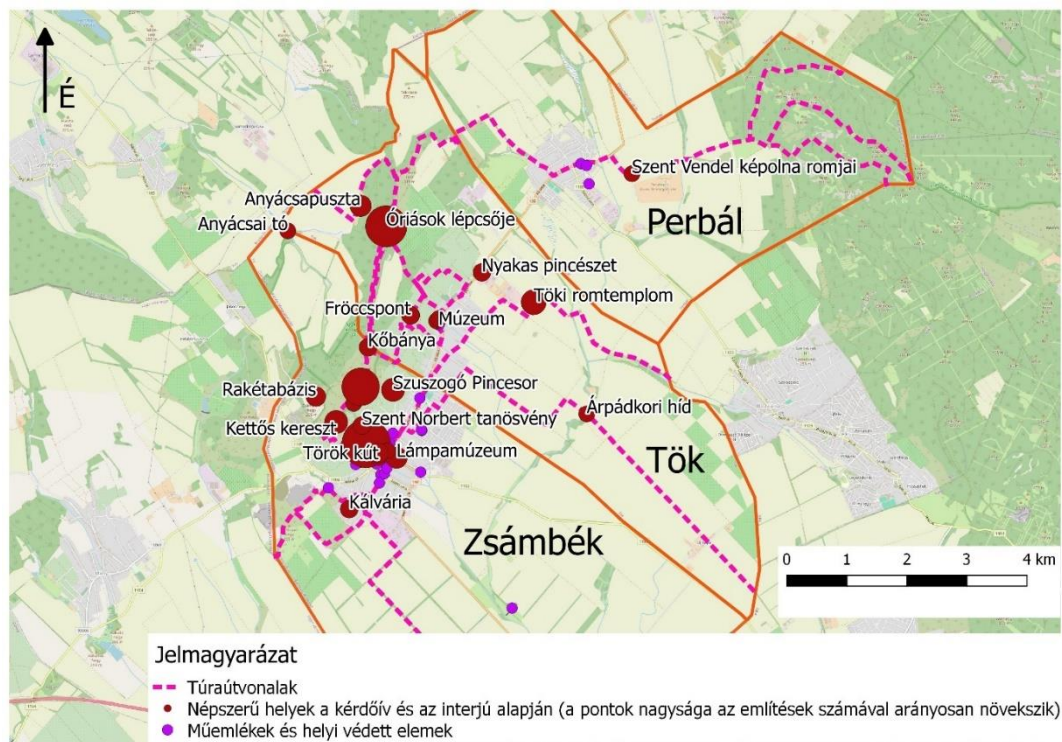
1. táblázat: Látványosságok értékelése (forrás: saját szerkesztés)

Nevezetesség	Látogatottság / ismertség	Állapot	Megközelíthetőség	Védettség	Átlag
Zsámbéki romtemplom	5	1	5	5	4
Szuszogó pincesor	3	5	2	3	3,2
Rakétabázis	2	2	5	5	3,5
Zsámbéki Keresztelő Szent János-templom	1	4	5	5	3,7
Óriások lépcsője	5	5	1	1	3
Hullámerdő	5	4	1	1	2,7
Nyakas pincészet	1	4	5	1	2,7
Göndör pince (fröccs pont)	1	4	5	1	2,7
Zárdakert	1	2	5	3	2,7
Töki múzeum	1	4	5	1	2,7
Árpádkori híd	1	3	1	3	2
Bálványprés	1	5	5	1	3
Kilátópontok	1	4	5	1	2,7
Török kút	2	2	5	5	3.5
Anyácsapuszta	2	1	1	3	1,7

Kettőskereszt	3	5	1	1	2,5
Kereszt	1	4	1	1	1,7
Kőbánya	1	1	1	1	1
Anyácsai tó	1	3	1	1	1,5
Kálvária	1	5	5	3	3,5
Lámpamúzeum	2	3	5	3	3,2
Szent Vendel kápolna romjai	1	1	4	1	1,7
Szent Norbert tanösvény	1	4	5	1	2,7
Töki rom	3	5	4	5	4,2
Töki templom	1	4	5	5	3,7

A vizsgálat során kiderült, hogy a legismertebb terület a kérdőív és az interjú alapján a zsámbéki Romtemplom (4. melléklet), a Tökön található óriások lépcsője (5. melléklet) és a hullámerdő (6. melléklet). Ez a három kiemelkedően magas pontszámot kapott. A helyszínelés során megállapítottam, hogy a legjobb állapotban, Szuszogó pincesor (7. melléklet), óriások lépcsője, a Zsámbékon található kiállított bálványprés (8. melléklet), a szintén Zsámbékon a Nyakas-hegyen található kettőskereszt (9. melléklet), a szintén Zsámbékon található kálvária (10. melléklet), valamint a felsoroltak közül is kiemelkedően jó állapotú töki rom (11. melléklet), amit 2022-be újítottak fel (INT-16).

A négy különböző szempontból történő vizsgálatok eredményét átlagolva értékeltem, a látványosságokat. a legmagasabb értékeket a töki rom és a zsámbéki romtemplom kapott ezt

8. ábra: Népszerű helyek a kérdőív és az interjú alapján (forrás: saját szerkesztés, alaptérkép: OSM)

követően, Zsámbékon található Keresztelő Szent János templom (12. melléklet) és a Tökön található református templom (13. melléklet). Minden említett értéket felvittem egy térképre és piros ponttal jelöltem. A pontok nagyságát, az említések számával arányosan növeltem.

4.2. Pincesorok vizsgálati eredménye

Zsámbéki pincesorok:

2. táblázat: Zsámbéki pincesorok értékelése (forrás: saját szerkesztés)

Név	Józsefvárosi pincesor	Szomori úti pincesor	Mélyúti pincesor	Szuszogó pincesor	Rácvárosi pincesor
Megközelíthetőség	3	4	4	3	3
Eredeti funkció	4	3	4	5	1
Útburkolat	1	5	2	4	5
Pincehomlokzat minősége	2	3	1	5	5
Frekventáltság	5	4	1	3	3
Elhagyatottság	2	2	2	4	5
Egyéb értékek a pincesor közelében	5	2	2	3	5
Pincesor értékelése	3,1	3,2	2,2	3,8	3,8

A Zsámbéki pincesor vizsgálata során megállapítottam, hogy a Szuszogó pincesor és a Rácvárosi pincesor kapta a legtöbb pontot. Viszont szeretném kiemelni, hogy a Rácvárosi pincesor ugyan magas pontot kapott, de nem számít teljes értékű pincesornak, ugyanis az egykori préházak napjainkban lakásként funkcionálnak egytől egyig. Így Zsámbék legrendezettebb pincesorának a Szuszogó pincesort tartom. A Szuszogó pincesoron található a legkevesebb elhagyatott pince és a pincesoron leginkább itt maradt meg az eredeti funkció. Zsámbék másik legértékesebb pincesora a Józsefvárosi pincesor, ami országos védelem alatt áll. Bár nem a legjobb pontszámot kapta, de nagy benne a potenciál. Azért kapott ilyen kevés pontszámot mert szinte itt található az egyik legtöbb elhagyatott pince emellett az egész pincesort meghagyták méhlegelőnek, ami miatt gyalogosan is alig lehet körbejárni. Ki szeretném emelni, hogy a Józsefvárosi gödörnek van a legnagyobb kultúrtörténeti értéke és potenciálisan jó rendezvény helyszín lenne, mivel nagy területen helyezkedik el, ami sík, viszont ehhez több fejlesztés szükséges.

Töki pincesorok:

3. táblázat: Töki pincesorok értékelése (forrás: saját szerkesztés)

Név	Aligvárom pincesor	Kör pincesor	Völgy úti pincesor	Patkócsárda mögötti pincesor
Megközelíthetőség	5	5	4	5
Eredeti funkció	5	5	2	3
Útburkolat	3	3	3	2
Pincehomlokzat minősége	4	4	3	3
Frekventáltság	2	4	5	2
Elhagyatottság	4	4	3	2
Egyéb értékek a pincesorok közelében	1	3	3	3
Pincesor értékelése	3,4	4	3,1	2,8

A legjobb ért a Kör pincesor kapta, aminek kiemelkedően szép a környezete és a pince homlokzatok kinézete is 1-2 pince híján jó állapotban van. A körpincesor is azok közé a pincesorok közé tartozik, ahol nincs olyan pince vagy présház, ami át lenne alakítva lakássá. Könnyen megközelíthető mivel buszmegálló és egy nagy parkoló is található a közelében. A Patkócsárda mögötti pincesor, bár nagyon közel található a Kör pincesorhoz, mégsem kapott olyan jó eredményt, mivel a pincesoron a homlokzatok állapota elég vegyes és 3 pince kivételével az össze többi elhagyatott, emellett a pincesor egykori présházait, átalakították és mostanra már lakásként funkcionálnak.

Perbáli pincesorok:

4. táblázat: Perbáli pincesorok értékelése (forrás: saját szerkesztés)

Név	Deák úti pincesor	Akácfa utcai pincesor
Megközelíthetőség	4	5
Eredeti funkció	5	2
Útburkolat	5	5
Pincehomlokzat minősége	4	2
Frekventáltság	3	2
Elhagyatottság	2	1

Egyéb értékek a pincesor közelében	2	2
Pincesor értékelése	3,5	2,7

Perbáli pincesorokközül a Deák úti pincesor az egyetlen, amit bemutatásra ajánlok. Szép rendezett a pincesor előtti terület és a pincehomlokzatok, amik bár nem egységesek, de többségében jó állapotban vannak. A pincesoron 1-2 átalakított présházon kívül megmaradt az eredeti funkció. A Deák út burkolata pedig kiemelkedően jó, gyalog, biciklivel és autóval egyaránt könnyen megközelíthető. Az Akácfa utcai pincesoron található pincék állapotán jól látszik, hogy egytől egyig elhagyatottak és egy jó részét átalakították már lakó épületnek vagy autó beállónak.

4.3. Mélyinterjú összefoglalása

Az interjút a 10 alapítótagból 8-cal tudtam elkészíteni, mivel két tag nem reagált a megkereséseimre. A hegybíró megkereséseimre azt felelte, hogy nem érzi magát megfelelő alanynak.

Interjú alanyok:

Budai Botond – alapítótag

Déberling Zsolt – alapítótag

Göndör Lajos – alapítótag

Horgos Zsolt – alapítótag, Zsámbék alpolgármestere, Zsámbéki Medence Tájvédelmi egyesületi tag

Járfás Zoltán – alapítótag

Kovács Ferenc -alapító tag

Mazug László – alapító tag

Reisner Tamás – alapító tag

Az interjú első témakörét, azaz az 1-6 kérdést, amiben bemutatkoznak és mesélnek magukról és a borászatukról egy „bemutakozó tábla” formájában dolgoztam fel. A táblát a borászok akár pincéjük elé vagy esetleg a tartalmát az egyesület jövőbeli honlapjához tudják majd feltölteni.

A mintatábla szövege az ötlettárban olvasható. A mintatábla a mellékletben található (22. melléklet)

Az interjú második és harmadik témakörének kérdéseit egyesével mutatom be és elemzem a válaszokat.

2. Borút:

2.1 Milyen helyi értékeket ismer a Nyakas környéki településeken?

Ezt a kérdést azért tettem bele, hogy megtudjam, hogy a környéken mik azok a helyek, amikről hallottak a gazdák és szerintük szívesen látogatnak az emberek. Melyek azok a helyszínek, amiket a borút keretein belül érdemes lenne bemutatni. Ezt a kérdést egy gondolat térképpel elemeztem. (9. ábra)

9. ábra: Interjú szófelhője (forrás: saját szerkesztés)

2.2 Melyik pincesorok alkalmasak bemutatásra?

A borászok véleménye nagyon különböző volt a pincesorokat illetően. Volt, aki azt mondta, inkább a nagyobb kultúrtörténeti érték szempontjából közelítette meg a kérdést. Volt, aki inkább az egységes és szép homlokzat felől közelítette meg, De volt, aki azt mondta, hogy a pincesor értékét és bemutathatósága nem magán a pincesoron múlik, hanem a pincesoron aktívan borászoló embereken.

Készítettem egy grafikont, ami megmutatja, hogy az általam vizsgált pincesorok közül melyiket tartják bemutatásra alkalmasra. (10. ábra)

10. ábra: Az interjú alapján készített grafikon a pincesorok bemutatthatóságáról (forrás: saját szerkesztés)

2.3 Véleményed szerint hol lenne ideális a borút?

Valamennyi borász érthető módon a saját pincéje felől közelítette meg ezt a kérdést. Volt, aki egy komplett útvonalat javasolt, ami a nyakastetőn megy végig. Volt, aki csak a saját településén belül gondolkodott és javasolt egy útvonalat, de akadt olyan is, aki csak pontokat mondott, amit érdemes lenne érinteni a borútnak, mind például a Nyakas-hegyi kereszt vagy a zsámbéki romtemplom, Szuszogó pincesor és társai. Egy két borász pedig a tematikus útvonalak ötletével állt elő, hogy lehetne egy városkört alkotni, ahol a település kultúrtörténeti értékei kerülnek bemutatásra és egy Nyakas kör, ami pedig a természeti értékeket mutatja be.

2.4 Mikor látogatnának el legtöbben a borútra? (időpont, esemény, mikor jön a legtöbb látogató?)

Amikor úgy értelmezték a kérdést, hogy az év melyik szakaszában jönnének többen a látogatók, akkor az egyöntetű válasz az az volt, hogy tavasszal és ősszel. Bejelentkezései alapján pedig az év szinte bármelyik szakaszában tudnának jönni a bort kóstolni vágyók. A nyár és a tél között pedig megoszlottak a vélemények volt, aki inkább a nyarat volt, aki inkább a telet gondolja forgalmasabbnak. Abban is egyetértettek a borászok, hogy a rendezvényekkel lehet egyszerre több és új embereket is elérni.

2.5 Mitől jó egy borút?

Erre a kérdésre minden borásznak volt valami egyéni ötlete, de az biztos, hogy egyben egyetértett mindenki, hogy egy borút a benne lévő borászoktól lesz igazán jó. Fontos a borászok egyénisége és hogy az emberek jól érezzék magukat a társaságában, hogy aki szeretne tudjon a borással beszélgetni és megismerje a borok mögötti filozófiát. Elengedhetetlen, hogy olyan ember kínálja a bort, aki ért is hozzá.

Azt is páran kiemelték, hogy hosszútávon az is létfontosságú, hogy a borászok jól érezzék magukat az Egyesületben, közősek legyenek a célok és az érdekek és egyfelé húzzanak a borászok. Ehhez az is kell, hogy mindenki hasonlóképpen álljon hozzá a feladatokhoz. Volt, aki kiemelte, hogy szerinte az is lényeges, hogy saját szőlőt műveljenek a borászok és abból készítsék el a boraikat, vagy ha nem tudnak valamilyen okból kifolyólag művelni, akkor hely szőlőt vásároljanak és azt dolgozzák fel.

Azzal is mindenki egyet értett, hogy a borút nem csak egy nyitott pince. Kulcsfontosságú a borok jó minősége mellett a további minőségi szolgáltatások is. Ehhez elengedhetetlen a jó szervezethez és hogy a borászok egymást segítsék és támogassák és mindenki olyan szolgáltatást tudjon nyújtani, hogy jó szívvel lehessen ajánlani. Azt sokan elmondták, hogy

szerintük egy borutat az tesz különlegessé, ha a szolgáltatások minél sokszínűbbek. Ez lehet pincénként egy-egy bor különlegesség vagy speciális hely gasztronómia vagy kulturális élmény. Attól lesz sokszínű, ha minél több mindent meg tudnak mutatni és törekedni arra, hogy mindenki számára izgalmas legyen, nem megfélemlítve a gyerekekről.

Mindezek mellett fontos a jó és könnyű megközelíthetőség, hogy ne csak gyalog, hanem autóval és biciklivel is egyaránt megközelíthető legyen. Még két elengedhetetlen dolgot mondtak a borászok, az egyik a hitelesség, hogy mindenki tudja vállalni a maga részét és hogy a programok és a nyitvatartások mindig megbízhatóak legyenek. Végül de nem utolsó sorban, pedig a jó marketing elengedhetetlen, ezáltal tudják elérni az embereket.

3. Javaslat:

3.1 Véleményed szerint mivel lehetne fejleszteni a helyi borturizmust?

Sokféle válasz érkezett erre a kérdésre is. Volt, aki azt mondta, hogy szerint a borturizmusnak be kell mutatnia helyi kultúrát és hagyományokat, és volt, aki azt, hogy szerinte ahhoz, hogy a borturizmus tudjon fejlődni, ahhoz előbb a hagyományos turizmusnak kell fejlődnie például a szállás lehetőségeknek és az egyéb szolgáltatóknak, ugyanis a környéken nem sok szálláslehetőség található, ez pedig elengedhetetlen egy borút szempontjából. Volt, aki azt mondta, hogy minden pince érje el azt a pontot, hogy szolgáltatást tudjon nyújtani, ez azt jelenti, hogy több kóstolásra alkalmas pincére lenne szükség.

Többek szerint is fontos lenne, hogy a mindennapokban is kellene egy minimális szolgáltatást nyújtani az ide látogatóknak, lehetne rendszeres nyitvatartás, aminek a megbízhatósága kulcsfontosságú és hogy vegye ki benne mindenki a maga részét, amit vállalnak azt teljesíteni is tudják. Ennek az egyszerű nyomon követésére és a fontos információk össze gyűjtésére többen javasolták egy egyesületi honlap üzemeltetését.

Azt is többen kiemelték, hogy nem csak az Egyesületen belüli összefogás kulcsfontosságú, hanem az önkormányzatokkal való összefogás, és a más egyesületekkel és civil szervezetekkel, kis vállalkozókkal, gasztro csoportokkal is. Velük új színes, változatos rendezvényeket lehetne létrehozni. A borászok támogatásuk jelenlétükkel az önkormányzatok eseményeit, az önkormányzatok pedig támogassa a Nyakas-hegyi Borút Egyesület rendezvényeit egyéb programok szervezésével.

Ezen kívül még többek szerint szükség van jó kommunikációra, online marketingre, hirdető táblák kihelyezésére, amikre fel vannak tüntetve a borászok elérhetősége és térképek kihelyezésére, ami elengedhetetlen a tájékozódáshoz.

3.2. Hogy lehetne fejleszteni az Egyesületet?

A legnépszerűbb válasz erre a kérdésre, az, hogy jó úgy ahogy van. Mivel az egyesület magától fejlődik az által, hogy a tagok inspirálják egymást. Többen is említették, hogy az Egyesület addig tud fejlődni, amíg egy véleményen vannak a tagok. Mindenki meg van elégedve az egyesület jelenlegi létszámával és senki sem szeretne új tagot felvenni, azért sem szeretnének, mert ha túl sok tag van egy egyesületbe, akkor nagyon megoszlanak az emberek. Az egyik tag azt mondta, ha mégis úgy döntenek, hogy felvesznek még valakit, akkor csak olyan embert fognak felvenni, aki hasonló szellemiségű, hasonló elképzelései vannak és számára is fontos az örökségek fenntartása és bemutatása, mint nekik.

Az egyik borász felvetette, hogy egyesületi szinten elmehetnének különböző bortechnológiai oktatásra mind például a hibás borok kóstolója. Ez is elősegíti azt, hogy jobb borokat készítsenek a tagok. Emellett, ha az egyik egyesületi tag építő jellegű kritikát fogalmaz meg egy másik egyesületi tag borára, akkor azt ne bántásnak vegye, hanem jó tanácsnak.

Valamint ezt is szinte mindenki javasolta, hogy törekedni kell az egyesületnek arra, hogy minél több helyen meg tudjon jeleni, legyen az rendezvény vagy egy étterem borkínálata. Ezen kívül az egyik borász azt mondta, hogy nagyon drágák a borászati technológiák, ezért egy-egy technológiát akár megvehetnének közösen is.

3.3. Hogy lehetne fejleszteni a rendezvényeket?

Erről a kérdésről a vélemények elég megosztóak voltak. Volt, aki azt mondta, hogy így jók, ahogy vannak, elég a mennyiségük és a minőségük is. Volt, aki azt mondta, egyelőre jó a rendezvények mennyisége és ezeket kell tökéletesíteni, több szemetes vagy WC-ki helyezésével, több tábla kirakásával, a feladatok egyenlő mértékben történő kiosztásával. Törekedni arra, hogy a vendégek fontosnak érezzék magukat és ne legyenek anyagiasok a rendezvények. Ami azt jelenti, ha valaki kér egy deciliter szódát, akkor ne számoljanak fel 50 forintot. Valamint megtartani a rendezvények csendes leülős, sétálgató, beszélgetős hangulatát, mert nem cél fesztivált csinálni. Emellett fontos, hogy a rendezvények olyan napon legyenek amikor a környező településeken nincs rendezvény. Azt is kiemelték, hogy a meglévő bevált módszereket továbbra is érdemes alkalmazni, hogy lovaskocsival és traktorral szállítsák az embereket azok között a pincék között, ahol nagyobb a távolság.

Olyan fejlesztési javaslatokat mondtak, hogy a rendezvényeken az ételeket lehetne színesíteni, a helyi szállodákat bevonni, valamint helyi zenekarokat hívni ezzel támogatva őket. Ezen kívül rendezvények meghirdetését lehetne fejleszteni. Borangoló rendezvényen van egy pecsételő

játék. amiről a következő javaslatokat fogalmazták meg több leadási és sorsolási pontot kihelyezni és olyan ember végezze a sorsolást, aki nem árul bort. Valamint több hasonló játékot is érdemes lenne kitalálni mert az idelátogatók nagyon élvezik.

Az évek során megfigyelték a borászok, hogy az emberek egyre kevésbé tudnak térképet olvasni ezért nehezen tájékozódnak ezért több helyre érdemes lehet QR-kódokat kihelyezni, aminek a beolvasásával megjelenik egy térkép.

3.4. Mit tudnál hozzátenni egy borúthoz? Mivel jelennél meg (tábla, Nyitvatartás stb.)

Az első borász azt felelte erre, hogy ha bejelentkeznek nála akkor kinyit és havi egy alkalommal tudja vállalni azt, hogy kinyit.

A második borász azt, hogy ő mindent megtesz, ami elősegíti a fejlődést és a nyitva tartásokkor színes programokkal fog előállni, vannak zenész ismerősei és ő a pincéjében tud meleg ételt biztosítani a vendégek számára.

A harmadik azt, hogy bemutatja a helyi pincekultúrát és a hagyományokat és adottságokat emellett kiváló a helytörténet ismerete. Ezeken kívül szeretné behozni a lovas kultúrát.

A negyedik azt, hogy garantálja a borok minőségét és hogy megfelelő gasztronómiát nyújt a borvacsorákon. Mivel a birtoka szép helyen van és csodás a panoráma, ezért leülési lehetőséget biztosít leülési lehetőséget a birtokán, hogy megtapasztalják az odalátogatók milyen érzés benne ülni a szőlőben emellett magasszintű komfortot biztosít a pincéjében.

Az ötödik, hogy önkormányzati szinten tudja segíteni az előre haladást, ami azt jelenti, hogy segít abban, hogy az önkormányzat közterületeket rendelkezésre bocsájtson a rendezvények alkalmával, valamint támogatja a táblakihelyezést és a borászokat. Színesíti az egyesületi borokat az saját borai egyéniségével, valamint segít a szervezésekben és kihelyezésekben. Vannak helyi kézműves ismerősei, akiket be tud vonni egy-egy rendezvénybe, valamint a felesége csodaszép kerámiatáblákat készít az egyesület borászhai számára.

A hatodik borász azt, hogy fröccs pontja állandó nyitvatartást biztosít, ami mellé egy nyilvános WC-t tervez telepíteni. A fröccspontot a pincéje előtt alakított ki, ahol hideg bor, szódát és poharat biztosít az odalátogatóknak, mind ezt becsületkasszás alapon.

A hetedik azt, hogy a náluk a termék nem a bor, hanem a náluk elfogyasztott bor. Az odalátogatók megtapasztalhatják a falusi vendéglátást. Megismerteti az vendégekkel a sváb

szokásokat, hagyományokat. Sváb zenész barátai vannak, akikkel együtt szokott zenélni. Őket meg tudja hívni a rendezvényekre, hogy színesítsék a zenei felhozatalt.

A nyolcadik azt, hogy a van pár új rendezvény ötlete, amit szívesen megvalósít például: egy augusztus 20.-ai ünnep, majális és Vincenap.

4.4. Kérdőív elemzés

A kérdőívet 140-en töltötték ki 2024. 06. 01.-éig, és ezen a napon le is zártam a kérdőívet, további kitöltés már nem lehetséges.

Bemutatom egyesével a beérkezett válaszokat az egyes kérdésekre, és elemzem az összefüggéseket.

1. Ön hány éves?

Erre a kérdésre kötelező volt válaszolni, a kitöltők legnagyobb százaléka 40-60 év közötti ez 83 embert jelent, tehát kérdőív inkább a középkorúakhoz és az idősebb korosztályhoz jutott el. (14. melléklet) legkevesebben, pedig a 18 év alattiak töltötték ki mindössze 4-en.

Összevettem, az életkort és a borfogyasztási szokásokat, aminek eredményeként azt kaptam, hogy a 40-60 év közöttiek isznak a legtöbbet bort és a 18 év alattiak isznak a legkevesebbet. Azok közül, akik nem isznak egyáltalán bort, a legtöbb a 18 év alattiak vannak, mert 25% nem iszik bort. A legkevesebben, pedig a 26-40 év közöttiek, mert senki nem írta közülük, hogy nem iszik bort. Azok, akik azt jelölték, hogy csak ritkán isznak

	Igen	Nem	Ritkán	Nem tudom	Nem Válaszolok
18 alatti	1	1	2	0	0
19-25	9	1	6	0	0
26-40	11	0	6	0	0
40-60	64	3	16	0	0
60+	15	1	4	0	0
Összesen	100	6	34	0	0

	Igen	Nem	Ritkán	Nem tudom	Nem Válaszolok
18 alatti	25%	25%	50%	0	0
19-25	56,25%	6,25%	37,50%	0	0
26-40	64,70%	0	35,30%	0	0
40-60	77,10%	3,60%	19,30%	0	0
60+	75%	5%	20%	0	0

11. ábra: 1-es és a 6-os kérdés keresztábrázata (forrás: saját szerkesztés)

bort azok közül százalékosan a 18 év alattiak vannak a legtöbb, ami 50%-ot jelent, és legkevesebben, a 40-60 év közötti korosztály, akik közül 19,3%-a mondta, hogy ritkán iszik bort (11. ábra).

2. Neme:

A kérdőívet, 60 férfi és 79 nő töltötte ki és egy valaki nem szeretett volna válaszolni erre a kérdésre. (15. melléklet)

3. Melyik településen él?

A kérdőívet igyekeztem úgy terjeszteni, hogy főképp a helyiek töltsék ki, akiknek van egy kis helyismerete. Ennek ellenére 31 településről érkeztek be válaszok, az ország különböző pontjairól és egy válaszadó pedig Angliából írt. Legtöbben Pátyról töltötték ki, ez 49 főt jelent. Zsámbékról 34 fő, Budapestről 14, Tökről pedig 11-en.

4. Szokott a Nyakas-hegyen kirándulni?

A válaszadók túlnyomó többsége évente párszor szokott, ez 90 főt jelent. A második legtöbb választ a soha nem kirándul a Nyakas-hegyenre érkezett, ezt a választ 24 fő adta. A harmadik legtöbb válasz a heti szinten kirándulók adták, ami 12 fő.

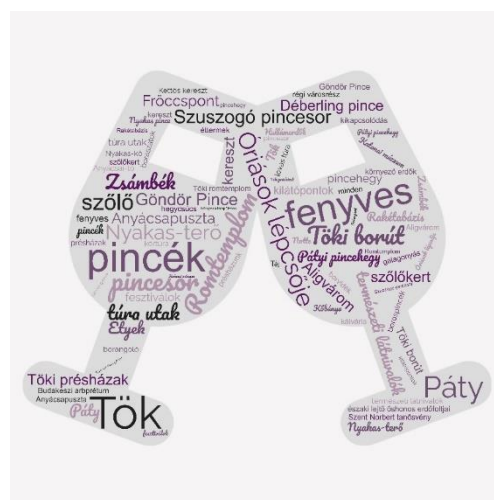
	Soha	Évente párszor	Havonta	Hetente	Naponta	Nem tudom	Nem válaszolok	Összesen
Helyiek	0	28	6	10	1	0	0	45
Környező település	12	38	2	2	0	3	1	58
Budapest	3	11	0	0	0	0	0	14
Távoli település	7	13	1	0	0	0	0	21
Nem válaszolok	2	0	0	0	0	0	0	2
Összesen	24	90	9	12	1	3	1	140

12. ábra 3. és 4. kérdés keresztábrázata (forrás: saját szerkesztés)

Összevettem a 3. kérdést és a negyedik kérdést, hogy megtudjam, hogy a helyiek (Zsámbék, Tök, Perbál) a környező településekről (Páty, Tinnye, Telki, Budajenő, Mány, Biatorbágy, Szomor, Herceghalom, Bicske), Budapestről vagy távolabbi településekről (Oroszlány, Letkés, Veresegyház, Szigetszentmiklós, Kazincbarcika, Sóskút, Mátészalka, Chersey, Fonyód, Tokaj, Törökbálint, Érd, Tatabánya, Sződliget, Tárnok, Baja, Szentendre, Poroszló) látogatják legtöbbször, a Nyakas-hegyet. Eredményként kijött, hogy a helyiek és a környező településen élők látogatják legtöbbször a Nyakas-hegyet (12. ábra).

5. Melyek azok a helyek, amiket szívesen látogat a Nyakas hegyen és a környező településeken?

Erre a kérdésre 87 válasz érkezett. Ezt a kérdést azért tettem bele, hogy megtudjam, hogy a környéken mik azok a helyek, amiket szívesen látogatnak az emberek és hogy melyek azok a helyszínek, amiket a borút kapcsán érdemes lenne belevenni. ezt a kérdést az interjú 2.1 kérdéséhez hasonlóan egy gondolat térképpel elemeztem, amiből kiderül, hogy a legkedveltebb helyek a nyakason, a zsámbéki romtemplom, az óriások lépcsője, a Nyakas-tető és a pincék (13. ábra).

13. ábra: szófelhő az 5. kérdésből (forrás: saját szerkesztés)

6. Szokott bort fogyasztani?

140 válaszadóból 100 azt mondta igen, szokott bort fogyasztani, 34-en ritkán és 6-an nem, ami azt jelenti, hogy a bor kedvelt itálnak számít, kortól és nemtől függetlenül (16. melléklet).

7. Szokott helyi bort fogyasztani?

Erre a kérdésre, a legtöbb válasz „Igen, szoktam venni helyi borásztól” opcióra érkezett, ami 74 főt jelent. Második legnépszerűbb válasz az „igen, kóstoltam egyszer-kétszer” -re érkezett 30 jelölte ezt. Senki sem jelölte azt a lehetőséget, „nem, mert nem ismerek helyi borászt”, tehát nem csak a helyiek és a környező településeken élők ismertek a Nyakas-hegyi borok, hanem a távolabbi településeken élők is.

8. Melyik helyi borászatokat, pincészeteket ismeri? (Több válasz is megjelölhető)

A 140 kitöltőből 138-an töltötték ki ezt a kérdést. Az általam felsorolt pincék közül, a Déberling pincét jelölték a legtöbben (107 fő), ezt követően a Nyakas pincét (106 fő) és a Cardium Borházat (54 fő). Vélhetően a Déberling Pince azért kapta a legtöbb szavazatot, mert Pátyaik töltötték ki a legtöbben, az elsőszámú kostolópince, ugyanis a pátyi Pincehegyen található. A Nyakas pince pedig a környék legnagyobb pincészete, országszerte ismert, és több üzletlánc is forgalmazza, a boraikat. Az általam beírtakon kívül még 4 plusz válasz került beírásra a Gáborok Háza, ami egy a pátyi Pincehegyen található pince és a Nyitrai Pince, ami szintén a pátyi Pincehegyen található. Ezek mellett még a nincs válasz és a saját pincét írták be.

Összehasonlítottam, a 3. és a 8. kérdést, hogy megtudjam, a helyiek, a környező településen élők, a Budapesten élők és a távolabbi településen élők melyik helyi pincészeteket ismerik. Eredményként az jött ki, hogy a pincészeteket a helyi lakosok ismerik a legtöbben, kivétel a Déberling Családi Pincét, akit a környező településeken ismerik többen (Páty) (14. ábra).

	Helyiek	Környező település	Budapest	Távoli település	Nem válaszolok	Összesen
Budai Családi Pince	19	8	3	4	0	34
Pregitzer Birtok	10	8	1	3	0	22
Mazug Pince	28	13	2	4	0	47
Palóc Pince	8	0	0	1	0	9
Cardium Borház	31	14	4	5	0	54
Reisner Pince	26	16	0	3	1	46
Járfás ince	16	11	1	3	0	31
Horgos Családi Pince	20	9	0	3	0	32
Göndör Pince	27	15	6	4	0	52
Szakács Pince	6	1	2	1	0	10
Déberling Családi Pince	33	50	8	15	0	106
Nyakas Pince	45	35	10	16	0	106
Gáborok Háza	0	1	0	0	0	1
Nyitrai pince saját	0	0	0	0	1	1
nincs válasz	1	0	0	0	0	1
nincs válasz	0	1	0	1	1	3
Összesen	270	182	37	63	3	555

14. ábra. 3. és a 8. kérdés keresztdiagramja (forrás: saját szerkesztés)

9. Hallott már a borutakról? (A borutak vendéglátásra alkalmas pincéket és prэшházakat kötnek össze, amiket hegyközségek és borút egyesületek működtetnek.)

Kíváncsi voltam, hányan ismerik a borutakat. Segítségképpen a kérdés mellé oda írtam, a borút definícióját is, amit a dolgozatomban is használok. Eredményként az jött ki, hogy a 140 kitöltőből 125 hallott bár a borutakról, 8 ember lehet, de nem biztos benne, 5 ember nem hallott róla 1 pedig nem tudja. Ez azt jelent, hogy a borút fogalma nem idegen az emberek számára

10. Járt már az alábbi borutakon? Ha igen, akkor hol? (Több válasz is megadható)

Az előző kérdésből kiderült, hogy sokan ismerik a borutakat, de az nem azt jelenti, hogy jártak is már rajtuk. A második legtöbb jelölést, a „még sosem jártam borúton” kapta (42 fő). A legtöbben, az Etyeki borutat jelölték (55 fő), a harmadik legtöbbet jelölt borút pedig, az Egri borút (39 fő). Ebből kiderült, hogy az emberek a lakóhelyüktől nem messze lévő borutat látogatják szívesen.

11. Amikor borúton jár szokott bort fogyasztani?

Mivel egy borút nem csak azok számára lehet izgalmas, akik szeretik a bort, hanem akik a kulturális élményeket keresik, vagy szeretik a természetet vagy az építészetet, vagy csak kirándulni, ezért kíváncsi voltam, hogy az emberek a bor miatt látogatják a borutakat, vagy más okból kifolyóan. A válaszadókból 75 ember felelte azt, hogy „Igen, ez a látogatásom célja”, 30-an, hogy „Igen, alkalmanként” és 18-an hogy nem (17. melléklet). Tehát az azok, akik borútra látogatnak, azért mennek, hogy bort fogyasszanak.

12. Hallott már a Nyakas-hegyi Borút Egyesületről?

A Nyakas-hegyi Borút Egyesület számára készül ez a borút, ezért mindenképpen fontosnak találtam megkérdezni az embereket, hogy ismerik e, vagy hallottak e már az egyesületről. Válaszképp megkaptam, hogy 90 ember hallott róla, 48 nem és két ember pedig nem tudja, hogy hallott róla (18. melléklet).

13. Szokta látogatni a Nyakas-hegyen lévő boros rendezvényeket? (Borangoló, Nyakas-hegyi Mártonnap)

A borkultúra fellendítése, egy fontos célja az egyesületnek és ezt elsősorban színvonalas rendezvényekkel próbálják megtenni, mind például a Borangoló és a Nyakas-hegyi Mártonnap. 140 főből 78-an jelölték az igent, 60-an a nemet és ketten, a „nem tudom” -ot (19. melléklet).

Összevettem, a 1- es és a 13-as kérdést, hogy megtudjam melyik korcsoport látogatja inkább a rendezvényeket. Kiderült, hogy 19-25 év közöttiek 59%-a látogatja a rendezvényeket, a 40-60 év közöttiek 57%-a és a 61 év feletti 55%-a. Ezek a korcsoportok látogatják legtöbbször (15. ábra)

	Igen	Nem	Nem tudom	Nem válaszolok	Összesen
18 alatti	2	2	0	0	4
19-25	10	7	0	0	17
26-40	8	8	0	0	16
40-60	48	34	1	0	83
61 felett	11	8	1	0	20
Összesen	79	59	2	0	140

15. ábra. 1. és a 13. kérdés kereszt diagramja (forrás: saját szerkesztés)

Továbbá összevettem a 3-as és a 13-as kérdést, hogy megtudjam melyik településekről látogatják, a rendezvényeket. Amiből kiderült, hogy a helyiek látogatják legtöbbször a

	Igen	Nem	Nem tudom	Nem válaszolok	Összesen
Helyiek	39	6	1	0	46
Környező település	28	30	0	0	58
Távoli település	9	11	1	0	21
Budapest	3	10	0	0	13
Nem válaszolok	0	2	0	0	2
Összesen	79	59	2	0	140

16. ábra. 3. és a 13. kérdés kereszt diagramja (forrás: saját szerkesztés)

rendezvényeket (16. ábra), 84%-a adta azt a választ, hogy szökták látogatni. A környező településen élők 48% vallotta azt, hogy szokta látogatni, távolabbi településeken élők 42% mondta ugyan ezt.

14. Jó ötletnek tartja a Nyakas-hegy bor kultúráját és borturizmusát fellendíteni?

Az egyesület legfontosabb kérdése, hogy az emberek örülnének annak, ha fellendülne a borturizmus? A kitöltők legnagyobb százaléka igennel felelt (134 fő), 2,9 százaléka felelt „nem tudom” -mal (4 fő) és 1,4 százaléka „nem” -mel (2 fő) (20. melléklet). Akik nemmel vagy „nem tudom” -ot feleltek azok, a környező településekről írtak és egy valaki írt Tökről, ami azt jelent, hogy a helyiek örülnének és a környező településen élők nagytöbbsége örülne a fejlesztésnek.

15. Jó ötletnek tartaná, ha egy borút kerülne kialakításra a Nyakason?

A második szintén nagyon fontos kérdés, hogy szeretnék e borutat a Nyakas-hegyre. A Válaszadókból 131 igennel, 7 nem „nem tudom” -mal és 2 fő pedig „nem” -mel válaszolt (21. melléklet). Mint az előző kérdésnél, azok, akik „nem” -et vagy „nem tudom” -ot jelöltek, egy

kivételével egyik sem helyi lakos, környező településről vagy Budapestről adták ezeket a válaszokat. Ami azt jelent, hogy a nagytöbbség örülne egy borútnak.

16. Mi a véleménye a Nyakas-hegyi borkultúráról?

Erre a kérdésre 66 válasz érkezett. Hogy erre a kérdésre pontos választ kapjak, három csoportra osztottam, a válaszokat, pozitív, negatív és semleges. A semleges válaszba beletartoznak a nem értékelhető válaszok is. Végeredményként megkaptam, hogy a pozitív választ 44 fő adott, negatív választ 6 fő, semleges választ pedig 16 fő. Sokan azt írták, hogy elindult egy pozitív irányba, de még sok fejlődés áll előtte. Kiemelt válasz: „Nagy hagyománya van, amit fel kellene éleszteni, mert a nagy öregek sajnos lassan elmennek.” Tehát, a hely erőssége a régi hagyományok és a tradíciók, gyengesége pedig az eldugottság, és hogy kevesen ismerik.

Összevetettem, 3-as kérdéssel, hogy tudjam, hogy melyik településről érkeznek a különböző válaszok. Megállapítást nyert, hogy a környező településen élők kifogásolják legjobban a Nyakas hegy borkultúráját (17. ábra).

	Helyiek	Környező település	Távoli település	Budapest	Nem válaszolok	Összesen
Pozitív	15	21	6	2	0	44
Negatív	1	3	1	1	0	6
Semleges	6	4	3	3	0	16
Összesen	22	28	10	6	0	66

17. ábra: 3. és a 16. kérdés keresztldiagramja (forrás: saját szerkesztés)

17. Mivel lehetne jobban fellendíteni a helyi borkultúrát?

Erre a kérdésre 72 válasz érkezett. A fejlesztési javaslatokat kategóriákra bontottam, marketing fejlesztés, ebbe beletartoznak a hirdetések és a reklámok. Infrastrukturális fejlesztés, mind például út fejlesztés és tömegközlekedés fejlesztés. A szolgáltatás fejlesztésbe tartozik, például a rendezvények, a nyitvatartás, szállás, wellness, élőzene a rendezvényeken. Az egyéb kategóriába tartozik például a kistermelők bevonása, egymás ajánlása, saját szőlőből készüljenek a borok stb. A marketing fejlesztését 16-an írták, az infrastruktúra fejlesztését 4-en, a szolgáltatások fejlesztését 45-en, egyéb javaslatokat 6-an és 13-an írtak olyan választ, amiben nincsen javaslat.

4.5. Ötlettár a Nyakas-hegyi borkultúra fejlesztéséhez és borút kialakításához

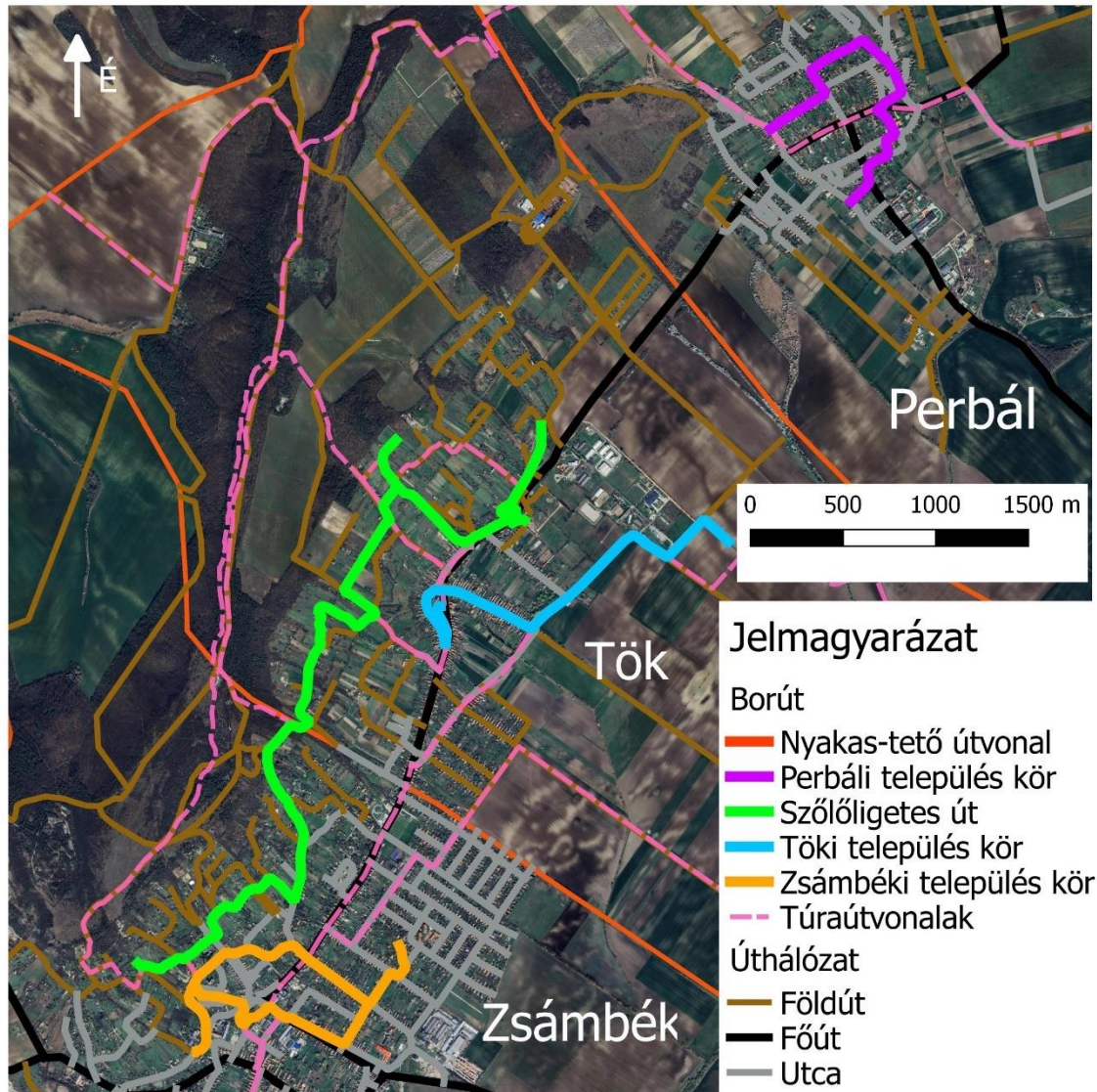
- A borút jelzés lehetne borospohár

- A pincékhez érdemes lenne tenni egy QR kódot, ami felvisz a honlapra, hogy az emberek megtudják nézni a legfrissebb nyitvatartásokat, mind egyesületre mind borászokra lebontva.
- Applikációt készíteni, hogy az emberek könnyebben megtalálhassák a pincéket és a nyitvatartásukat.
- Bemutató tábla a pincék el. Mintatábla szövege a Járfás pince példáján: Sziasztok Járfás Zoltán vagyok. Gyümölcsstermesztéssel és mezőgazdálkodással foglalkozom és van egy borász technikus végzettségem. Itt születtem Tökön. A családom az 1800-as évek végétől foglalkozik borászkodással. Akkoriban itt Tökön minden a család minden tagjának volt egy présháza. Azóta mindig volt présháza a családnak. A borászkodást és a bor szeretetét édesapámtól tanultam, akivel gyerekkorom óta jártam a hegyet és kóstolgattam az általa készített borokat. 2010-ben vásároltam meg saját pincémet az Aligvárom pincesoron. Azért hívják ezt a pincsort Aligváromnak mert ez a falu legmesszebb lévő pincSORA és az emberek „Alig várták”, hogy kiérjenek. Jelenleg saját szőlőt művelek Zenitet és Cserszegit, amit otthon dolgozok fel, majd mustként szállítok át a pincébe és készítek belőle bort. Ha szívesen hallgatnál történeteket a régi töki életről, gyere be egy pohár borra.
- Bevonni a rendezvényekbe a kistermelők és a nonprofit szervezeteket.
- Borangolós pecsételő füzet fejlesztése és a borangoló kiegészítése egyéb játékokkal például egy Nyakas-hegyi öttusával, ahol az idelátogatóknak szőlészkedéssel és borászkodással kapcsolatos feladatokat teljesítenie mind például a kapálás, lopóval használata stb.
- Bortechológiai oktatáson részt venni egyesületi szinten például: hibás borok borkóstolója.
- Borutat nem csak táblákkal, de kihelyezett QR-kódokkal hirdetni.
- Google térképre felhelyezni az összes borász pincéjét, akik legálisan árulnak bort.
- Hangos túra útvonal. Ami azt jelenti, hogy egy olyan hanganyagot készíteni, ami egy adott pontból indulva bemutatná, hogy a kiránduló mikor mit lát a sétája során. Így könnyedén megismerhetik az emberek a helyi kultúrát és értékeket, valamint egyszerűbben tájékozódhatnak a pincék között. A hanganyagot pedig fel lehetne tölteni YouTube-ra vagy Spotify-ra vagy más hasonló szolgáltatók oldalára, hogy bárki könnyedén megtudja hallgatni. A hanganyag elérhetőségét, pedig QR-kódok segítségével az útvonalon több helyen is el lehetne helyezni.

- Helyi éttermekbe bejuttatni az egyesület borait.
- Honlap létesítése
- Hotelek és szállodák bevonása a rendezvényekor például: Espa hotel, Abacus hotel, A Fogadó, Gastland.
- Internetes marketing fejlesztése
- Majális rendezvény a Szuszogón.
- Múzeum létesítése a régi szőlészeti eszközökből
- Pályázni
- Térképes és bemutató táblák kihelyezése
- Több helyen fröccspontot létesíteni, ezzel meg lehetne oldani az állandó nyitvatartást.
- Több közös rendezvény az önkormányzatokkal és a helyi civil szervezetekkel
- Utazási iroda beszerzése
- Valamiféle állandó nyitvatartást készíteni, hogy havonta egyszer mindenki nyitva legyen.
- Változó helyszíneken meghirdetett borkóstolót tartani 1-2 vendégborászt meghívva az egyesületi tagok közül
- Zebra felfestése a Körpincesor és a Patkócsárda mögötti pincesor közé.

5. Borút tervezése a Nyakas-hegyre

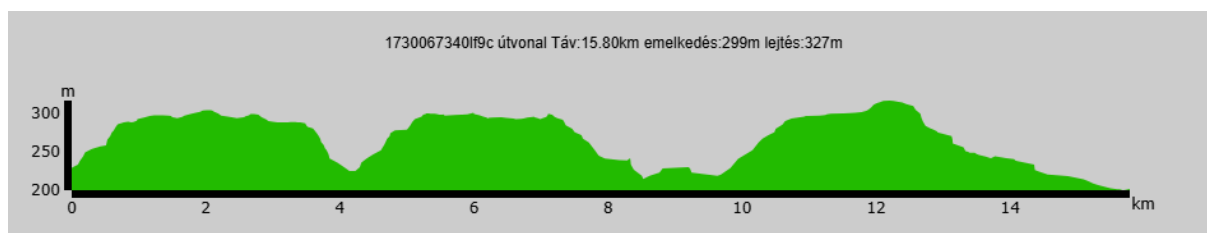
A terület nagyságam miatt és a vizsgálati eredményeim alapján arra jutotta, hogy egy útvonallal nem lehet bemutatni a területet, mert túl hosszú és nehezen teljesíthető lenne, ezért 5 tematikus útvonalat alkottam meg. Az útvonalak alapját, a már meglévő túraútvonalak és az úthálózat alkotja (18. ábra).

18. ábra: Tematikus útvonalak (forrás: saját szerkesztés)

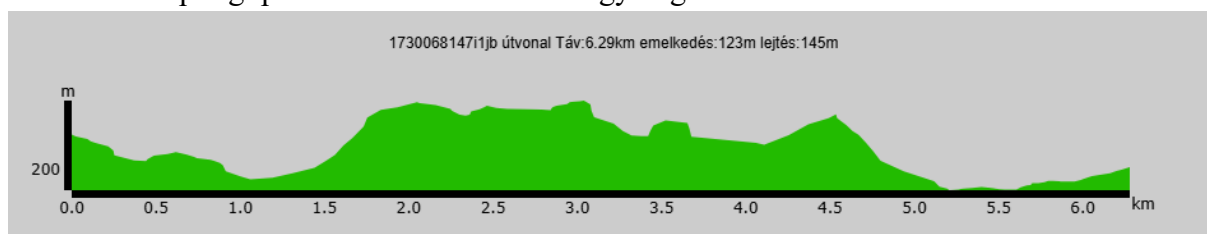
Nyakas-tető útvonal: Magas intenzitású tájképet bemutató útvonal, aminek a célja, hogy megmutassa, hogy lehet könnyedén elérni a Nyakas-hegyről a borászok pincéit. Az útvonal Zsámbékról indul a Déberling pincétől, ezt követően a sárga túraútvonalon felmegy a nyakas tetőre ott elhalad a kettőskereszt mellett, majd elmegy a rakétabázisig, majd visszafordul és elmegy a másik kereszthez a majd tovább halad a védett gyepek mellet a hullámerdőn keresztül, aminek a végénél lekanyarodik az út a Szuszogó pincesorhoz, majd onnan vissza hegyre. Az út

elvisz a régi kőbánya mellett, majd tovább a sárga túraútvonalon elhaladva a Nyakas pincészet szőlőterülete mellett. Ezt követően lekanyarodik az út a Szakács pincéhez a Horgos Pincéhez és a Göndör pincéhez egyben a Fröccsponthoz. Majd vissza a Nyakas hegyre és a sárga túraútvonalon tovább egészen Perbálig. Az útvonal vége a Pregitzer pince. Az útvonal hosszúság: 15,8 km, emelkedés: 299 m, lejtés: 377 m (19. ábra). Nyakastető útvonalat azoknak ajánlom, akik szeretnek hosszú túrákat menni egy csodaszép és változatos tájon. Az útvonalat gyalog, terepbiciklivel vagy lóháton ajánlom végig járni.

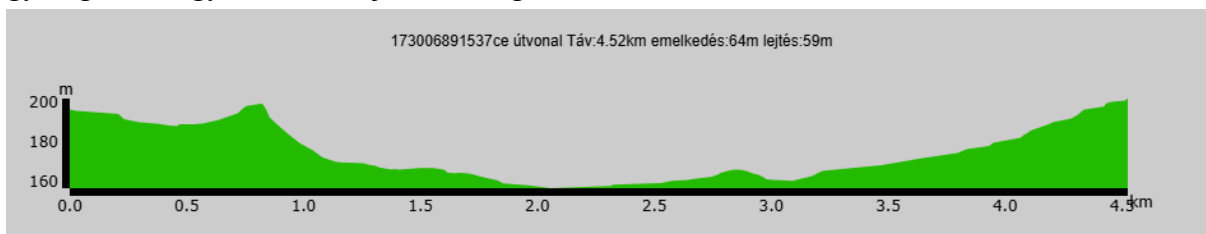
19. ábra: Nyakastető útvonal hosszmetezete (forrás: saját szerkesztés)

Szőlőligetes út: Közepesintenzitású hagyományos tájhasználatot és préházakat bemutató túraútvonal. Célja összekötni a legrövidebb útvonalon a hegyoldalban lévő borászok pincéit. Az útvonal a Déberling pincétől indul és az egykori Mátyás borozó mellett megy el a Zsámbéki temető mögött a Rácvároson keresztül, majd az izraelita temetőn mellett elhaladva a dűlőutakon egészen a Szuszogó pincesoron lévő Mazug pincéig. Ezt követően egyenesen felfelé a Nyakasra és a tölgyfalevél tanösvény mentén a Göndör pincéhez, majd a Szakács és a Horgos pincéhez. A temető úton végig sétálva eljutunk, a Kör pincesorig, ahol a Cardium borházat és a Reisner pincét találjuk a főút túloldalán a Patkócsárda mögötti pincesorban, pedig a Budai családi pincét, végül az Aligvárom pincesorba vezet az út a Járfás pincéhez. Az útvonal hosszúság: 6,29 km, emelkedés: 123 m, lejtés 145 m (20. ábra). A szőlőligetes útvonalat azoknak ajánlom, akik nem szeretnek sokat túrázni, mivel az út körülbelül 1-1,5 órát vesz igénybe és azoknak, akik szeretik a szép régi préházakat. Az útvonalat gyalogosan közlekedhető.

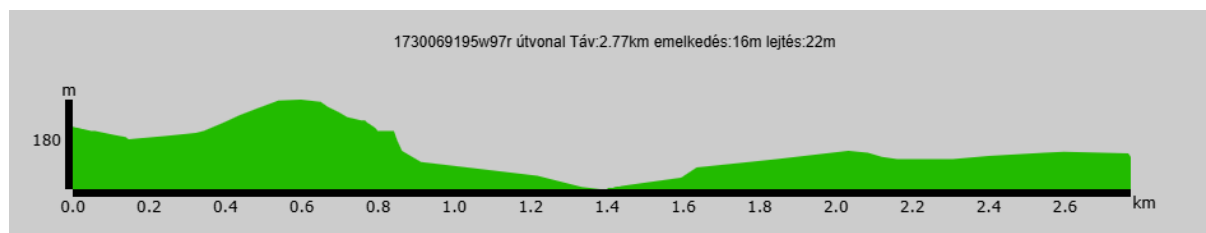
20. ábra: Szőlőligetes útvonal hosszmetezete (forrás: saját szerkesztés)

Zsámbéki település kör: Egy alacsony intenzitású települést bemutató útvonal, ami bemutatja Zsámbék település kultúrtörténeti értékeit. Az útvonal a Szomori úti pincesoránál kezdődik, onnan felmegy Corvin János utcán, majd a Pálos utcán megfigyelhetjük, a régi településmagot és a hagyományos stílusban épített házakat. Tovább haladva egyenesen a bálványprést és a Török kutat figyelhetjük meg, majd a Zárdakerten keresztül elmegyünk a Keresztelő Szent János templomig, ezt követően Magyar utcán sétálunk tovább a Lámpamúzeumig. Nádasközön keresztül elsétálunk a József városi pincesorhoz. Végül a Dózsa György utcán felsétálva majd a régi sváb temető mellett, eljutunk a Romtemplomhoz. Az útvonal hosszúsága: 4,56 km, emelkedés: 64 m, lejtés 59 m (21. ábra). Azoknak ajánlom ezt az útvonalat, akik szívesen bejárnák Zsámbék nevezetességeit, de mégsem szeretnék sokat sétálni. Az útvonalat gyalogosan vagy biciklivel ajánlom megtenni.

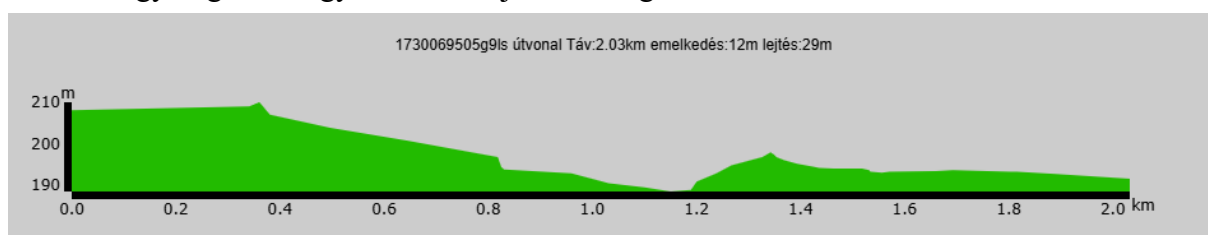
21. ábra: Zsámbék településkör hosszmeteszete (forrás: saját szerkesztés)

Töki településkör: Egy alacsony intenzitású települést bemutató útvonal, ami bemutatja Tök település kultúrtörténeti értékeit. Az út a pataktól indul, majd elhalad a Pletter-ház mellett fel a református templomig, majd a Kossuth Lajos utcán végig sétálunk, majd a földúton végig haladunk a Töki romig. Az útvonal hosszúsága: 2,03 km, emelkedés: 12 m, lejtés 29 m (22. ábra). Mindenkinek ajánlom ezt az utat, akik csak egy rövid, de tartalmas útvonalat szeretne bejárni. Az útvonalat gyalogosan vagy biciklivel ajánlom megtenni.

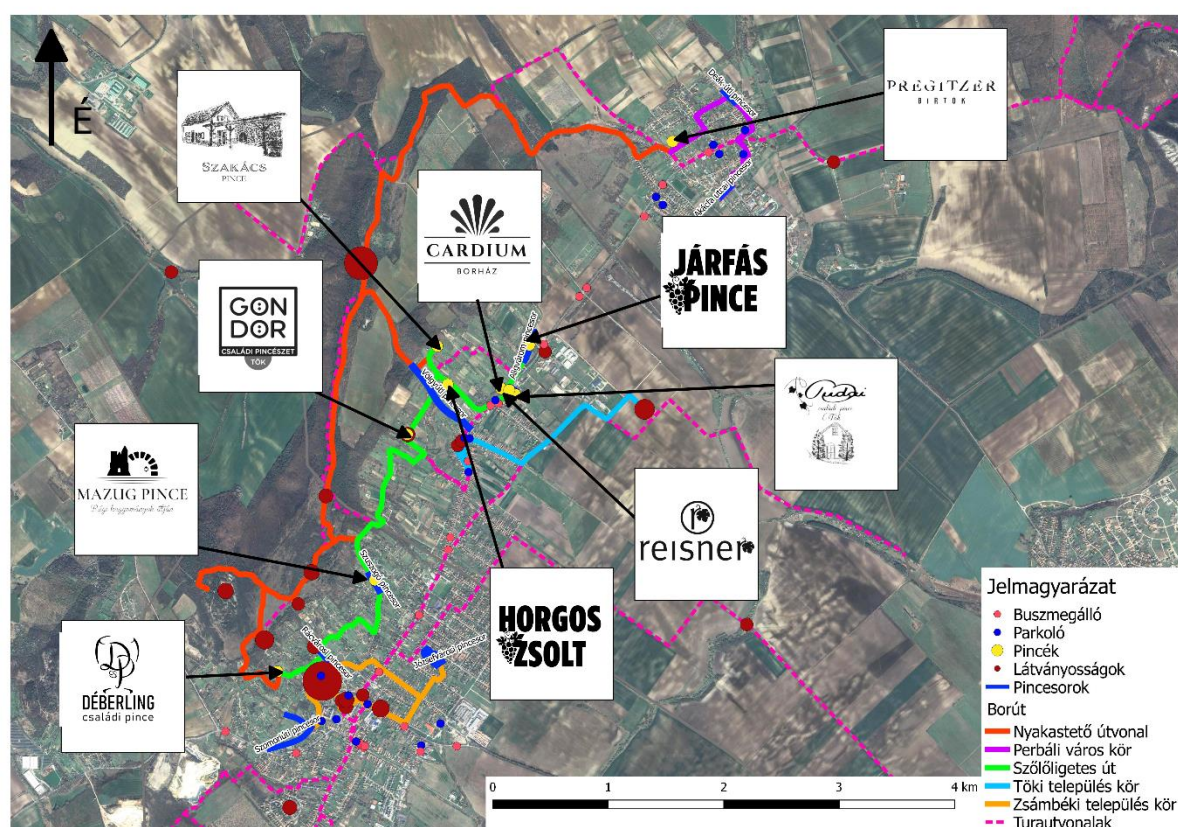

22. ábra: Töki településkör hosszmeteszete (forrás: saját szerkesztés)

Perbáli településkör: Egy alacsony intenzitású települést bemutató útvonal, ami bemutatja Perbál település kultúrtörténeti értékeit. Az út a Pregitzer pincétől kezdődik, ezt követően végig sétálunk a Kossuth utcán majd a Dózsa- és a Jókai utcán keresztülhaladva elérünk, a Deákúti pincesorhoz, ami a település legszebb pincesora. A Petőfi utcán végig haladva elmegyünk a játszótér és a piactér mellett. Ezt követően elmegyünk a Perbáli Szent Anna templomhoz és a plébániához. Végül pedig az Erkel- és a Dózsa utcán végig sétálva eljutunk az Akácfa utcai pincesorig a Település másik pincesorához. Az útvonal hosszúsága: 2,77 km, emelkedés: 16 m, lejtés 22 m (23. ábra). Az útvonalat azoknak ajánlom, akik rövidebb sétát szeretnek tenni. Az útvonalat gyalogosan vagy biciklivel ajánlom megtenni.

23. ábra: Perbáli településkör hosszszelvénye (forrás: saját szerkesztés)

24. ábra: Összegző térkép (forrás: saját szerkesztés)

Összefoglalás

Bemutatom a Nyakas-hegy természeti és kulturális értékeit, valamint segíteni a Nyakas-hegyi Borút Egyesületet. Igyekeztem számukra minél több hasznos információt összegyűjteni. A kérdőív elkészítésével megtudtam a felhasználók véleményét és ötleteit, hogy mik azok a helyek, amiket szívesen látogatnak és érdemes beleépíteni, a borútban. A mélyinterjú készítésekor egyesével beszéltem az egyesületi tagokkal összegyűjtöttem mik azok az ötletek vagy fejlesztési javaslatok, amiket ők maguk fontosnak tartanak, szeretnének elérni vagy megvalósítani. Ebből készítettem magát az ötletárát. Úgy gondolom, hogy az ötletárból egyszerűbb lesz a céljaikat megvalósítani és a helyi borkultúrát fellendíteni és nem utolsó sorban ország szinten egyedülálló borutat létrehozni, ami egyoldalról a felhasználók igényein és érdeklődési körén alapszik. Másrészt jól bemutatja a Nyakas-hegyi szőlőtermelő és borkészítő kézműves borászokat, valamint célkitűzéseiket általuk fontosnak vélt feladatokat. Harmadrészt igyekeztem bemutatni a Zsámbék, Tök és Perbál nevezetességeit, hogy az idelátogató turisták a borkóstolókon és gasztronómián túl a települések épített örökségeit és egyedi tájértékeit meglátogatva akár több napos programot is tudnak szervezni maguknak.

Örömmel tapasztaltam, hogy az interjúk során a Nyakas-hegyi Borút Egyesület tagjai elismerve beszéltek egymásról és egymás munkásságáról. Érezhető, hogy a tagok szívesen dolgoznak együtt és ez előre vetíti, hogy komoly potenciál és erőteljes fejlődés várható. Külön kiemelném, hogy az Egyesület tagjai három településről valók és közös cél érdekében dolgoznak. Jó volt látni, hogy az egyesületen belüli kohézió túl a helyi önkormányzatokkal és civil szervezetekkel nagyon jó egymást segítő kapcsolatot ápolnak. Az egyesületi tagok legfőbb célja, hogy egymást előre segítve legalizálják a még nem legális pincéket és segítsék egymást, hogy könnyebben adják el a boraikat. Valamint a közös munkával szerves része lehet a megalakulóban lévő Zsámbéki-medence Natúrparknak.

A borkultúra fejlődéséhez elengedhetetlen ez a fajta közös összefogás és a kitűzött célok elérése. Mind például egy honlap létrehozása és az Egyesület marketingjének fejlesztése, hogy minél több emberhez el tudjanak érni. Ezek mellett egy nagy előre lépés lenne, ha a helyi éttermek a helyi borokat népszerűsítene az ételeik mellé.

Végül de nem utolsó sorban köszönettel tartozom a Nyakas-hegyi Borút Egyesületnek, hogy készségesen segítettek és támogatták a munkámat.

Felhasznált irodalmak

INT-01	Zsámbéki-medence idegenforgalmi egyesület (2024.01.14.)	https://zsambekinfo.hu/latnivalok/kutvolgy-tok/
INT-02	Pestmegye.hu (2024.01.14.)	http://www.pestmegye.hu/ertektar/4314-nyakas-teto-szarmata-vonulat-vedett-termeszeti-terulet-zsambek
INT-03	PTE Idegennyelvi központ (2024.01.17.)	http://inyt.pte.hu/migkomm/munkaanyag/bort.html
INT-04	Skyting magazin (2024. 01. 17.)	https://skyting.hu/a-boraszat-es-a-turizmus-kapcsolata-borutak-es-borturak
INT-05	ÚtiSúgó.hu (2024. 01. 18.)	https://m.utisugo.hu/ismertetok/latnivalok/villany-siklosi-borut-villany-72972.html
INT-06	Villány természetesen (2024. 01. 18.)	https://villanyiborvidek.hu/villany-siklosi-borut-egyesulet/?gclid=Cj0KCQiAtaOtBhCwARIsAN_x-3KSicFc0X5xZKOh_lvSIO96uFUhxM7gaTmhTnCo652QWNzIAYwgZxYaAp-8EALw_wcB
INT-07	Monori Borút Egyesület (2024. 01. 18.)	https://www.monoriborut.hu/monori-pincefalu/
INT-08	Etyeki Borút (2024. 01. 18.)	http://etyekiborut.hu/rolunk/
INT-09	Sióagárd község (2024. 01. 18.)	https://www.sioagard.hu/index.php/telepules/turizmus/bor-es-gasztronomia/szekszardi-borvidek-borut-egyesulet
INT-10	Borneked.hu (2024. 05. 23.)	http://borneked.hu/borlexikon/szolo-es-borismeret/a-szolorol/direkttermok-es-rezisztens-fajtak.html
INT-11	Magyar Turizmus Akadémia (2024. 05. 30.)	https://www.google.com/search?sca_esv=c305179642ddeb9a&sca_upv=1&tbm=vid&sxsrf=ADLYWIKVa19_QSyR8bKOJKtrePo98uwKig:1717067151869&q=Borturizmus&sa=X&sqi=2&ved=2ahUKEwiO3JHNnbWGAXVgAXAIHZRvA08Q8ccDegQIlhAF&biw=1280&bi=551&dpr=1.5#fpstate=ive&id=cid:16a7c75a.vid:WSodWVzjG8E.st:0
INT-12	bor.hu (2024. 05. 30.)	https://bor.hu/
INT-13	Szupermenta (2024. 05. 30.)	https://szupermenta.hu/magyarország-borregioi-es-borvidekei/
INT-14	hetedhetország.hu (2024. 06. 07.)	https://www.hetedhetorszag.hu/magyarország/magyarország-borvidekei
INT-15	muemlekem.hu (2024. 11. 03.)	https://muemlekem.hu/?fbclid=IwY2xjawGUZOtleHRuA2FlbQIxmAAABHa3Cj1mQEa4ZYxJzWPP5Lq0il2HI4jCRdD94gkuMtu77obiXKMujFhyVVQ_aem_nluFdNbYXjJ5S80oBcrEVw
INT-16	romvandor.hu (2024. 11. 03.)	https://www.romvandor.hu/programhelyszinek/toki-romtemplom/
INT-17	Tök településképi arculati kézikönyv (2024. 11. 05.)	https://www.tok.hu/app/cms/Tok/Onkormanyzat/DoK/2018/TAKegyeztetesre20180115.pdf
INT-18	országlátó.hu (2024. 11. 05.)	https://www.orszaglato.hu/latnivalo/4916/tok-egykor-kobanya

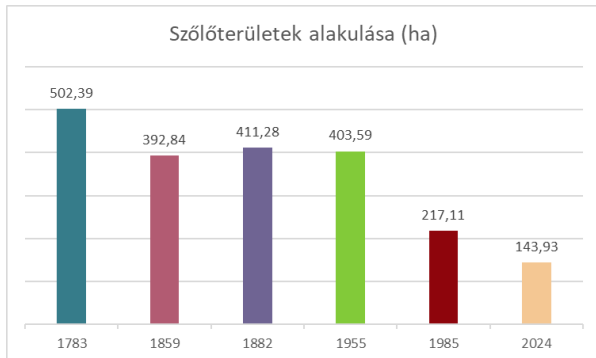
INT-19	Zsámbéki-medence Idegenforgalmi Egyesülete (2024. 11. 05.)	https://zsambekinfo.hu/latnivalok/lampamuzeum-zsambek/
INT-20	nyakas.hu (2024. 11. 05.)	https://nyakas.hu/
INT-21	kapolnak.hu (2024. 11. 05.)	https://kapolnak.hu/hu/pest-megyei-kapolnak/perbal
INT-22	Instagram (2024. 11. 10.)	https://www.instagram.com/zsambekvaros/p/Ciz4iKWsvMc/?img_index=2

Bibliográfia

1. Angler Kinga (2011), *Óravázlat a borturizmus és termékfejlesztés tantárgyhoz*, Budapest, BGF KVIK
2. Balázs Mónika Csilla, Uhrinyiné Hajdú Etelka (Szerk.) (2021): Zsámbék története Jelli páter nyomán, Zsámbék, Zsámbék Város Önkormányzata.
3. Dövényi Zoltán (Szerk.) (2010): *Magyarország kistájainak katasztere*. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest (1. kiadás szerkeztői: Marosi Sándor, Somogyi Sándor 1990)
4. Dr. Könyves Erika (2015): *Borturizmus – borutak*, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi kar
5. Kemény Attila (2015): *A társas élet szokásai a tőki szőlőhegyen* Tök: Kortárs Képzőművészetért 2004 Alapítvány,
6. Kovács Boglárka Dóra, Krizl Edit (2016): *Fejlesztési lehetőségek a borút hálózat működésében és a borúti szolgáltatások minőségében* (10. évfolyam 1. szám)
7. Mosoni Péter (1999): *Borkultúra borászati alapokkal*, Gödöllői Agrártudományi Egyetem, Mezőgazdaságtudományi Kar, Kertészeti tanszék
8. Muskovics Andrea Anna (2014): *Buda-vidék prérház- és pincekultúrája Építészeti és társadalomnéprajzi megközelítés (XIX–XX. század)*, Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
9. Piskóta István, Bene Zsuzsanna, Marien Anita, Nagy Katalin, Szakál Zoltán (2019): *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok: Borút, borturizmus – integrált fejlesztési koncepció módszertan és menedzsment – gyakorlat* (4. évfolyam, 3. szám)

10. Zilai Zoltán (1996): Kertészet és Szőlészet: *Magyarországi borutak* (45. évfolyam, 1-26. szám)

Mellékletek

1. melléklet: Szőlőterületek alakulása 1783-2024 között
(forrás: saját szerkesztés)

2. melléklet: Esti kép a Szuszogó pincesorról (forrás: saját)

Kérdőív a nyakas-hegyi borkultúráról

B Z U oo T

Kérdőív Kérő:

Déberling Luca vagyok a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem tájrendező és kertépítő mérnök BSc. szakos hallgatója. A szakdolgozatomra a Nyakas-hegyi borkultúráról készítem. Célom, hogy ötleteket, javaslatokat gyűjtssek és tegyek a helyi borturizmus fellendítésének érdekében, amelyeket egy borút tervezéséhez kívánok felhasználni.

A kérdőív kitöltése kb. 5-10 percet vesz igénybe, a beérkezett válaszokat anonim módon fogom feldolgozni.

- A kérdőív 17 kérdésből fog állni
- A * jelölt kérdések kitöltése kötelező

1. Ön hány éves? *

☐ 18 alatti

☐ 19-25

☐ 26-40

☐ 40-60

☐ 61 év feletti

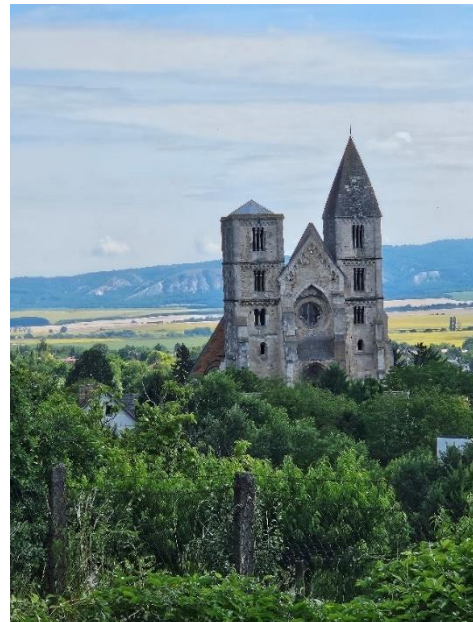
2. Neme: *

☐ Nő

☐ Férfi

☐ Nem válaszolt

3. melléklet: Kérdőív megjelenése (forrás: saját szerkesztés)

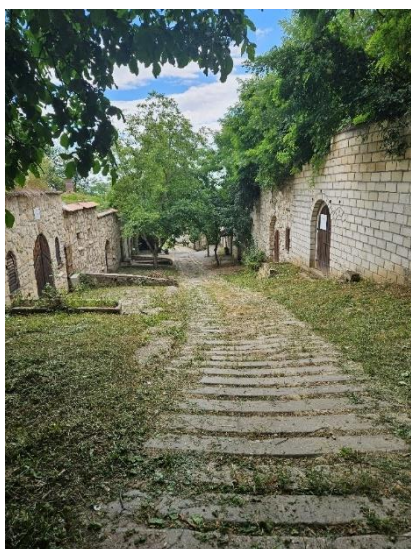
4. melléklet: Zsámbéki Romtemplom (forrás: saját)

5. melléklet: Óriások lépcsője (forrás: saját)

6. melléklet: Hullám erdő (forrás: Mohácsy Barnabás)

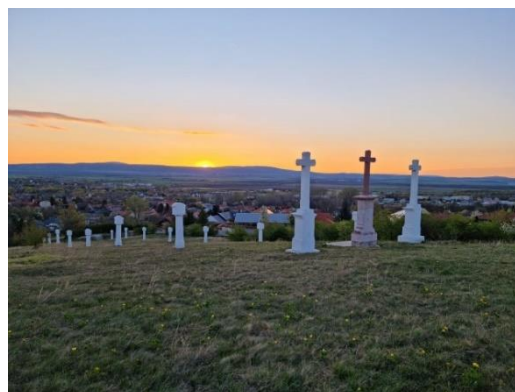
7. melléklet: Szuszogó pincesor (forrás: saját)

8. melléklet: Bálványprés (forrás: INT-22)

9. melléklet: Kettőskereszt (forrás: saját)

10. melléklet: Kálvária (forrás: Mohácsy Barnabás)

11. melléklet: Töki rom (forrás: saját)

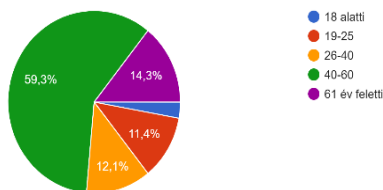

12. melléklet: Keresztelő Szent János Templom (forrás: Mohácsy Barnabás)

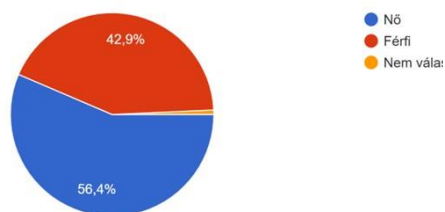
13. melléklet: Töki református templom (forrás: saját)

1. Ön hány éves?
140 válasz

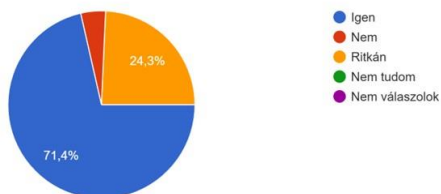
14. melléklet: Kérdőív első kérdése (Google Forms)

2. Neme:
140 válasz

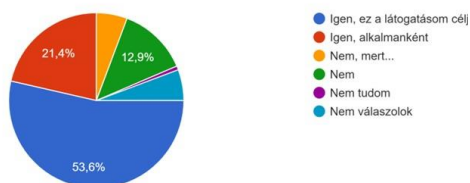
15. melléklet: 2. kérdés nemek aránya (forrás: Google Forms)

6. Szokott bort fogyasztani?
140 válasz

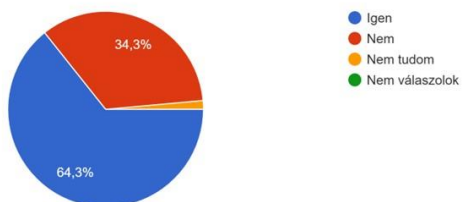
16. melléklet: 6. kérdés borfogyasztási szokások aránya (forrás: Google Forms)

11. Amikor borúton jár szokott bort fogyasztani?
140 válasz

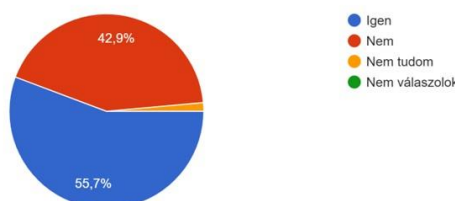
17. melléklet: Kérdőív 11. kérdés kördiagramja (forrás: Google Forms)

12. Hallott már a Nyakas-hegyi Borút Egyesületről?
140 válasz

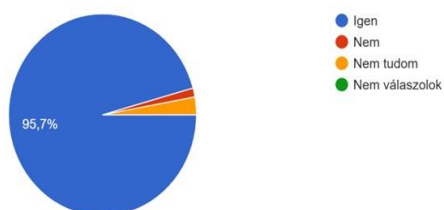
18. melléklet: Kérdőív 12. kérdés kördiagramja (forrás: Google Forms)

13. Szokta látogatni a Nyakas-hegyen lévő boros rendezvényeket? (Borangel Mártonnap)
140 válasz

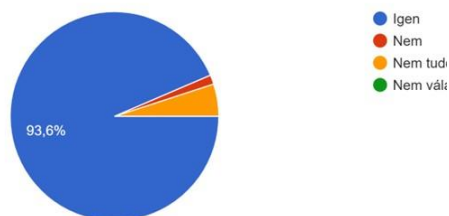
19. melléklet: Kérdőív 13. kérdés kördiagramja (forrás: Google Forms)

14. Jó ötletnek tartja a Nyakas-hegy bor kultúráját és borturizmusát fellendíteni?
140 válasz

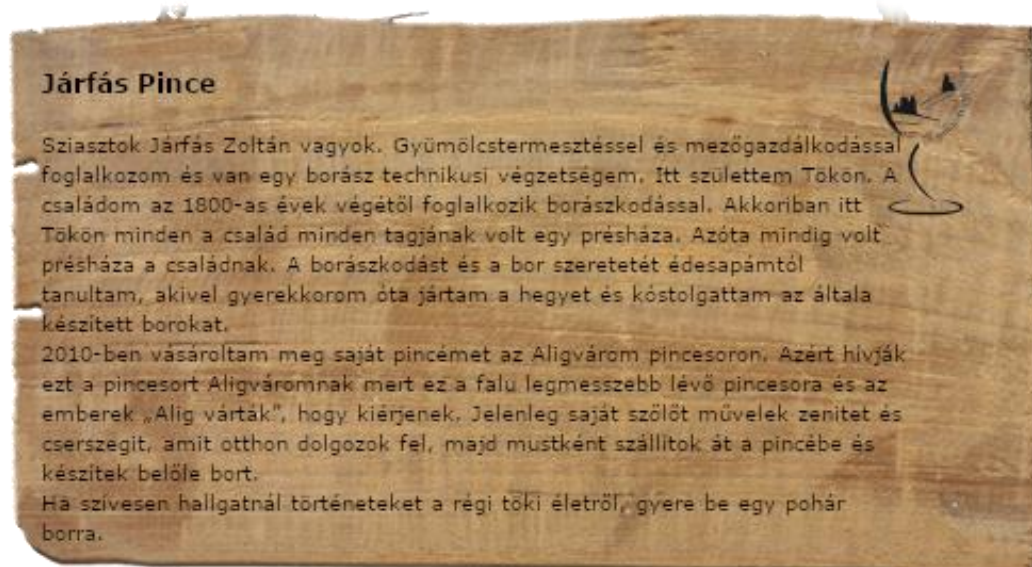

20. melléklet: Kérdőív 14. kérdés kördiagramja (forrás: Google Forms)

15. Jó ötletnek tartaná, ha egy borút kerülné kialakításra a Nyakasra?
140 válasz

21. melléklet: Kérdőív 15. kérdés kördiagramja (forrás: Google Forms)

22. melléklet: Minta tábla a Járfás pince példáján az interjú 1-6. kérdésének feldolgozása (forrás: saját)

23. melléklet: Kérdőív kérdései

1. Ön hány éves?

Lehetséges válaszok: 18 alatti, 19-25-között, 26-40 között, 40-60 között, 61 feletti

2. Neme:

Lehetséges válaszok: nő, férfi, nem válaszolok

3. Melyik településen él?

Lehetséges válaszok: Zsámbék, Tök, Perbál, Páty, Tinnye, Telki, Budajenő, Mány, Budapest, Nem válaszolok, Egyéb...

4. Szokott a Nyakas-hegyen kirándulni?

Lehetséges válaszok: soha, évente párszor, havonta, hetente, naponta, nem tudom, nem válaszolok

5. Melyek azok a helyek, amiket szívesen látogat a Nyakas hegyen és a környező településeken?

Lehetséges válasz: saját válasz

6. Szokott bort fogyasztani?

Lehetséges válaszok: igen, nem, ritkán, nem tudom, nem válaszolok

7. Szokott helyi bort fogyasztani?

Lehetséges válaszok: Igen, szoktam venni helyi borásztól; Igen, de csak rendezvénykor; Igen, kóstoltam egyszer-kétszer; Nem, mert nem ismerek helyi borászt, Nem, mert nem szeretem, Nem tudom, Nem válaszolok

8. Melyik helyi borászatokat, pincészeteket ismeri? (Több válasz is megjelölhető)

Lehetséges válaszok: Budai Családpince, Pregitzer Birtok, Mazug Pince, Palóc Pince, Cardium Borház, Reisner Pince, Járfás Pince, Horgos Családi pince, Göndör Pince, Szakács pince, Déberling Családi Pince, Nyakas Pince, egyéb...

9. Hallott már a borutakról? (A borutak vendéglátásra alkalmas pincéket és présházakat kötnek össze, amiket hegyközségek és borút egyesületek működtetnek.)

Lehetséges válaszok: igen, nem, lehet, de nem vagyok benne biztos, nem tudom

10. Járt már az alábbi borutakon? Ha igen, akkor hol? (Több válasz is megadható)

Lehetséges válaszok: Sosem jártam még borúton, Badacsonyi történelmi borvidéki borút, Badacsonyi történelmi szőlőhegyek borút, Balatonfüred és környéke borút, Bükkaljai borút, Csopak környéki borút, Dél-balatoni borút, Dörgicse és környéke borút, Duna-borrégió borút, Egri borút, Etyeki borút, Mátrai borút, Mohács-Bóly fehérborút, Monor borút, Móri ezerjő borút, Pécs-Mecseki borút, Rákóczi borút, Somló és környéke borút, Soproni borút, Szekszárdi borvidéki borút, Tokaj-Hegyaljai történelmi borút, Tolnai borút, Velencei-tó környéki borút, Villány-Siklósi borút, Zánka-Nivegy-völgyi borút, Nem tudom, Nem válaszolok

11. Amikor borúton jár szokott bort fogyasztani?

Lehetséges válaszok: Igen, ez a látogatásom célja; Igen, alkalmanként; Nem, mert...; Nem; Nem tudom; Nem válaszolok

12. Hallott már a Nyakas-hegyi Borút Egyesületről?

Lehetséges válaszok: igen, nem, nem tudom, nem válaszolok

13. Szokta látogatni a Nyakas-hegyen lévő boros rendezvényeket? (Borangoló, Nyakas-hegyi Mártonnap)

Lehetséges válaszok: igen, nem, nem tudom, nem válaszolok

14. Jó ötletnek tartja a Nyakas-hegy bor kultúráját és borturizmusát fellendíteni?

Lehetséges válaszok: igen, nem, nem tudom, nem válaszolok

15. Jó ötletnek tartaná, ha egy borút kerülne kialakításra a Nyakason?

Lehetséges válaszok: igen, nem, nem tudom, nem válaszolok

16. Mi a véleménye a Nyakas-hegyi borkultúráról?

Lehetséges válaszok: saját válasz

17. Mivel lehetne jobban fellendíteni a helyi borkultúrát?

Lehetséges válaszok: saját válasz

24. melléklet: Mélyinterjú tervezett kérdései (interjúfonal)

1. Borászat megismerése

- 1.1. Kérlek röviden mutatkozz be?
- 1.2. Kérlek mutasd be a borászatodat?
- 1.3. Miért kezdted el borászkodni?
- 1.4. Hol található helyileg a pince és hol történik a szőlő feldolgozás?
- 1.5. Saját szőlőt dolgoz fel vagy veszi a szőlőt? Ha saját akkor hol műveli a szőlőt?
- 1.6. Szeretné fejleszteni a helyi borászatát? Ha igen akkor, hogy?

2. Borút:

- 2.1 Milyen helyi értékeket ismer a Nyakas környéki településeken?
- 2.2 Melyik pincesorok alkalmasak bemutatásra?
- 2.3 Véleményed szerint hol lenne ideális a borút?
- 2.4 Mikor látogatnának el legtöbben a borútra? (időpont, esemény, mikor jön a legtöbb látogató?)
- 2.5 Mitől jó egy borút?

3. Javaslat:

- 3.1 Véleményed szerint mivel lehetne fejleszteni a helyi borturizmust?
- 3.2. Hogy lehetne fejleszteni az egyesületet?
- 3.3. Hogy lehetne fejleszteni a rendezvényeket?
- 3.4. Mit tudnál hozzátenni egy borúthoz? Mivel jelennél meg (tábla, Nyitvatartás stb.)

25. melléklet: A kérdőív és az interjú alapján az értékelések során alkalmazott gyakoriságok és pontok

Név	Gyakoriság	Pont
Anyácsapuszta	4	5
Romtemplom	19	3
Kettős kereszt	5	2
Kereszt	1	1
Hullámerdő	13	5

Rakétabázis	3	5
Óriások lépcsője	15	1
Szent Vendel képolna romjai	1	1
Szent Norbert tanösvény	2	1
Fröccspont	2	1
Kilátópont	2	1
Töki romtemplom	6	1
Töki templom	1	1
Zárdakert	2	2
Lámpamúzeum	4	2
Zsámbéki Keresztelő Szent János-templom	1	3
Kálvária	2	1
Anyácsai tó	1	1
Kőbánya	2	1
Bálványprés	1	1
Török kút	3	2
Múzeum	1	1
Nyakas pincészet	2	1
Árpádkori híd	1	3
Szuszogó Pincesor	5	1